

Monitor Ondernemers 2025

Ministerie van Economische Zaken &
Ministerie van Klimaat en Groene Groei

www.ipsos-publiek.nl

Colofon

Uitgave

Ipsos I&O
Zuiderval 70
7543 EZ Enschede

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Amstelveenseweg 760
1081 JK Amsterdam

Ericssonstraat 2
5121 ML Rijen

Rapportnummer

2025/243

Datum

december 2025

Opdrachtgever

Ministerie van Economische Zaken (EZ) en ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG)

Auteurs

Melle Conradie
Sara Kellij

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding en achtergrond	7
2 Wat houdt ondernemers bezig?	11
3 Innovatie	14
4 Verduurzaming	27
5 Overheids-dienstverlening	35
6 Vertrouwen en waardering	44
A Bijlagen	51

Samenvatting

Aanleiding en achtergrond

De ministeries van Economische Zaken (EZ) en van Klimaat en Groene Groei (KGG) werken aan een innovatief en ondernemend Nederland en een sterke, weerbare, klimaatneutrale en circulaire economie, die kansen voor iedereen biedt. Daarbij streven de ministeries naar een optimale balans tussen de belangen van bedrijven, consumenten en de samenleving als geheel. De Directie Communicatie die werkt voor EZ en KGG is bezig met het ontwikkelen van een communicatiestrategie. Om de effecten hiervan in kaart te brengen voerde Ipsos I&O een herhaalonderzoek onder ondernemers uit. Dit gebeurde door middel van een online vragenlijst. Eerder vond dit onderzoek plaats in januari 2024 en in september 2024.

Ondernemers vooral bezig gehouden door instabiliteit overheidsbeleid en regeldruk

Ondernemers maken zich het meeste zorgen over de stabiliteit en betrouwbaarheid van overheidsbeleid. Bij 43 procent van de ondernemers staat dit in de top 3 van zaken waar men zich het meeste zorgen over maakt. Ook heeft men zorgen over regeldruk (40%) en kosten (bijv. loonkosten, energiekosten) (32%). Ondernemers zouden dan naar eigen zeggen ook het meest geholpen zijn met een lagere regeldruk. Zes op de tien ondernemers (59%) zetten dit in hun top 3 van zaken die voor een aankomend kabinet prioriteit moeten krijgen. Ook het verbeteren van het fiscaal klimaat (41% in de top 3) en de energietransitie (24%) mogen prioriteit krijgen als het aan ondernemers ligt.

Bekendheid innovatiebeleid gestegen

De bekendheid van het innovatiebeleid van de ministeries van Economische Zaken (EZ) en Klimaat en Groene Groei (KGG) is gestegen ten opzichte van de vorige meting in september 2024. Twee derde van de ondernemers (67%) is er (enigszins tot goed) van op de hoogte dat EZ en KGG zich inzetten voor innovatie (2024: 52%). Ook is het aantal bedrijven dat investeert in onderzoek en innovatie toegenomen. Twee derde (64%) van de ondernemers (excl. zzp'ers) investeert in meer of mindere mate in onderzoek en innovatie. In 2024 was dat de helft (51%). Eén op de tien (9%) maakt gebruik van de Wet bevordering speur- en ontwikkelingswerk (WBSO) en drie procent maakt gebruik van de Innovatiebox.

Een derde van de bedrijven kan minder innoveren dan gewenst

Meer ondernemers dan in 2024 willen geïnformeerd worden over het innovatiebeleid van EZ en KGG. Twee op de vijf (43%) willen hier goed over geïnformeerd worden (2024: 34%). Een derde van de ondernemers (34%) geeft aan dat ze over onvoldoende middelen en kennis beschikken om innovatie te stimuleren. Een bijna even groot aandeel van de ondernemers (32%) is dan ook niet in staat om te innoveren in de mate waarin ze dat zouden willen. Uit de toelichtingen blijkt dat vooral het gebrek aan financiële middelen en personeel belemmeringen zijn om te innoveren.

Vooral investeringen in digitalisering en nieuwe producten

Het overgrote deel van de ondernemers (85%) vindt het (heel) belangrijk dat Nederland meer investeert in onderzoek en innovatie. Zelf investeren ondernemers (met personeel) vooral in digitalisering (23% in grote mate) en nieuwe producten/diensten (18%). Men investeert nog relatief weinig in robotisering (4%) en innovatie voor klimaatadaptatie (3%).

Ten opzichte van 2024 staat men minder positief tegenover het innovatiebeleid van EZ en KGG: nu is 22 procent positief, in 2024 was dat 28 procent. Men licht toe dat alles wat in innovatie wordt geïnvesteerd al goed is, maar ook dat het niet altijd effectief gebeurt. Digitalisering wordt door twee derde (67%) gezien als kans, een op de tien ondernemers (11%) ziet het meer als een bedreiging. Een derde (35%) van de ondernemers maakt in grote mate gebruik van clouddiensten. Een op de tien (11%) maakt in grote mate gebruik van AI en vijf procent van big data. Ten opzichte van 2024 is het aantal bedrijven dat gebruikmaakt van AI toegenomen (van 42% naar 59%). Ondernemers met vragen over digitalisering gaan daarvoor het liefst naar marktpartijen (43%) of naar de eigen brancheorganisatie (33%).

Meerderheid ondernemers nam verduurzamingsmaatregelen

Iets meer dan de helft van de ondernemers (56%) heeft verduurzamingsmaatregelen getroffen. Ook hebben vier op de tien (38%) plannen voor (verdere) verduurzamingsmaatregelen. Men verduurzaamt vooral de bedrijfsruimte; 68 procent heeft hier maatregelen getroffen. De voornaamste redenen om te verduurzamen zijn: een verlaagde energierekening (66% zet dit in de top 3), vanwege het klimaat (51%) en omdat men vindt dat bedrijven het goede voorbeeld moeten geven (53%). Als men geen verduurzamingsmaatregelen heeft getroffen, dan is de genoemde reden vooral dat men weinig energie gebruikt en het daarom niet nodig vindt (50%). Een vijfde (22%) van de ondernemers die nog geen maatregelen hebben genomen, geeft aan dat het zou helpen als ze voor langere tijd zekerheid hebben over overheidsbeleid. Ook een vijfde (20%) zegt dat het voor hen zou helpen als maatregelen meer besparing opleveren.

Klimaatdoelen belangrijk maar negatieve invloed op internationale concurrentiepositie

Een meerderheid van de ondernemers (54%-55%) vindt het behalen van de klimaatdoelen belangrijk. Hierbij zijn het doel voor 2030 (55% minder uitstoot van broeikasgassen ten opzichte van 1990) en het doel voor 2050 (klimaatneutraal in 2050) even belangrijk voor ondernemers. Terwijl ondernemers het belang van de klimaatdoelen onderschrijven, vindt de helft (48%) dat het behalen van de klimaatdoelen een negatieve invloed heeft op hoe goed Nederland internationaal kan concurreren. Ook binnen het eigen bedrijf ervaart een derde van de ondernemers (33%) negatieve gevolgen; het halen van de klimaatdoelen gaat ten koste van de winstgevendheid van hun bedrijf. Een derde (35%) ziet binnen de eigen sector juist mogelijkheden voor innovatie en groei door de overgang naar een duurzame economie.

Dienstverlening RVO wordt het meest gewaardeerd

Vier op de tien (41%) ondernemers heeft weleens te maken gehad met RVO. Minder had men te maken met EZ (23%) en met KGG (8%). De dienstverlening van RVO beoordeelt men met een 6,8. Het ministerie van EZ wordt beoordeeld met een 5,9 en KGG geeft men een 5,3. Ondernemers die te maken hadden met RVO vonden de kwaliteit van de informatie goed (44%) en relevant (35%) maar toch vond 18 procent het moeilijk te begrijpen. Bij de ministeries vond men vooral dat het veel tijd kost om de benodigde informatie te verkrijgen (EZ: 26% en KGG: 30%).

Zeven op de tien ondernemers kennen de website Ondernemersplein.nl. Twee procent maakt hier regelmatig gebruik van en 22 procent heeft het weleens gebruikt. De informatie op het Ondernemersplein wordt door 46 procent beoordeeld als duidelijk. In iets mindere mate vindt men het ook relevant (41%) en volledig (25%).

Stabiel beleid van groot belang voor ondernemers maar is nauwelijks ervaren in de afgelopen vijf jaar

Ondernemers hebben weinig vertrouwen in dat de politiek zich zal inzetten voor ondernemers. Vier procent heeft er vertrouwen in dat de Tweede Kamer oplossingen biedt voor de problemen waar ze als ondernemer het meest mee zitten. Voor een volgend kabinet is dat vertrouwen acht procent. In de Tweede Kamer in het algemeen heeft één op de tien ondernemers vertrouwen. Ondernemers hebben in de afgelopen vijf jaar weinig stabiliteit van kabinetsbeleid ervaren. Zeven op de tien zegt dit nauwelijks of niet te hebben ervaren. Voor het overgrote deel van de ondernemers (82%) is dit wel (heel) belangrijk. Uit toelichtingen blijkt dat er grote behoefte is aan een lange termijn visie vanuit de politiek zodat men de bedrijfsbeslissingen hierop af kan stemmen.

Waardering komt vooral uit de eigen omgeving

Ondernemers voelen zich vooral gewaardeerd door hun directe omgeving (60%) en het algemene Nederlandse publiek (38%). Over de waardering vanuit de gemeente is men verdeeld (29% voelt dit wel, 29% niet). Door de Rijksoverheid (9% wel, 48% niet), het kabinet (4% wel, 60% niet) en de Tweede Kamer (4% wel, 58% niet) voelt men zich vaker niet dan wel gewaardeerd.

1 Inleiding en achtergrond

Inleiding

Aanleiding en achtergrond

De ministeries van Economische Zaken (EZ) en van Klimaat en Groene Groei (KGG) werken aan een innovatief en ondernemend Nederland en een sterke, weerbare, klimaatneutrale en circulaire economie, die kansen biedt voor iedereen. Daarbij streven de ministeries naar een optimale balans tussen de belangen van bedrijven, consumenten en de samenleving als geheel.

De Directie Communicatie die werkt voor EZ en KGG is bezig met het ontwikkelen van een communicatiestrategie. Uit gesprekken met interne belanghebbenden is gebleken dat de communicatieprioriteiten bij de volgende thema's liggen:

- 1 innovatie & digitalisering;
- 2 industriebeleid;
- 3 verduurzaming & energietransitie;
- 4 verhogen arbeidsproductiviteit;
- 5 dienstverlening rijksoverheid;
- 6 maatschappelijke waardering & vertrouwen in rijksoverheid.

Om de effecten van deze communicatiestrategie in kaart te brengen, voerde Ipsos I&O een herhaalonderzoek onder ondernemers uit. Dit gebeurde door middel van een online vragenlijst. Eerder vond dit onderzoek plaatst in januari 2024 en in september 2024.

Onderzoeksdoel

De doelen van het onderzoek zijn om inzicht te krijgen in:

- de mate waarin ondernemers op de hoogte zijn van het beleid op de genoemde zes thema's en de beschikbare ondersteuning en hulp vanuit de overheid;
- zorgen, obstakels en kansen die ondernemers zien bij de genoemde zes thema's;
- de houding van ondernemers ten opzichte van de geboden ondersteuning vanuit de overheid op de genoemde zes thema's;
- de acties die ondernemers al ondernemen op de genoemde thema's;
- de mate van waardering die ondernemers voelen en in hoeverre zij vertrouwen hebben in de rijksoverheid.

Methode en respons

Ipsos I&O voerde deze monitor onder ondernemers uit. De dataverzameling vond plaats in het I&O Ondernemerspanel en het I&O Research Panel van 6 tot en met 17 november 2025. In totaal deden 1.332 ondernemers mee aan het onderzoek. Niet alle vragen zijn aan alle 1.332 ondernemers gesteld. Bij iedere tabel of figuur wordt (daarom) de steekproefbasis vermeld.

In het onderzoek onderscheiden we verschillende typen ondernemers:

DOELGROEP	AANTAL	PERCENTAGE
Zzp (ondernemers zonder personeel)	715	54%
Gevestigd mkb (bedrijven met 2 tot 250 werknemers gestart in 2017 of eerder)	567	43%
Grote bedrijven (bedrijven met 250 of meer werknemers)	10	1%
Starter (ondernemers gestart in 2022 of later)	107	8%
Scale-up (bedrijven waar de gemiddelde jaarlijkse groei, in medewerkers of omzet, drie jaar land minimaal 20% per jaar is. Aan het begin van die periode zijn minimaal 10 medewerkers werkzaam voor het bedrijf)	56	4%
Totaal*	1.332	100%

*Ondernemers kunnen in meerdere doelgroepen vallen (bijv. zzp'er en starter)

In de rapportage vergelijken we telkens deze verschillende types. Alle verschillen tussen subgroepen die we benoemen in de tekst zijn significante verschillen ($p < .05$). De totaalresultaten zijn gewogen naar bedrijfssector (zie bijlage 3) en daarmee representatief voor dit kenmerk. Hiermee wordt op dezelfde kenmerken gewogen als de metingen in 2024 (januari en september). Naast verschillen tussen subgroepen, vergelijken we de resultaten met de vorige meting uit september 2024. Ook hier benoemen we in de tekst alleen significante verschillen ($p < .05$). De percentages in deze rapportage worden afgerond op hele cijfers. Hierdoor tellen de percentages in sommige figuren en tabellen op tot 99 of 101 procent.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 tot en met 6 van dit rapport behandelen de resultaten op vraagniveau. Allereerst gaan we in op wat ondernemers bezighoudt in hoofdstuk 2. Innovatie wordt behandeld in hoofdstuk 3 en verduurzaming komt in hoofdstuk 4 aan bod. Vervolgens sluit het rapport af met overheidsdienstverlening in hoofdstuk 5 en vertrouwen in verschillende instituties en ervaren waardering in hoofdstuk 6. De bijlagen bevatten een overzicht van de achtergrondkenmerken van de deelnemers.

2 Wat houdt ondernemers bezig?

Stabiliteit overheidsbeleid en regeldruk veroorzaken meest zorgen ondernemers

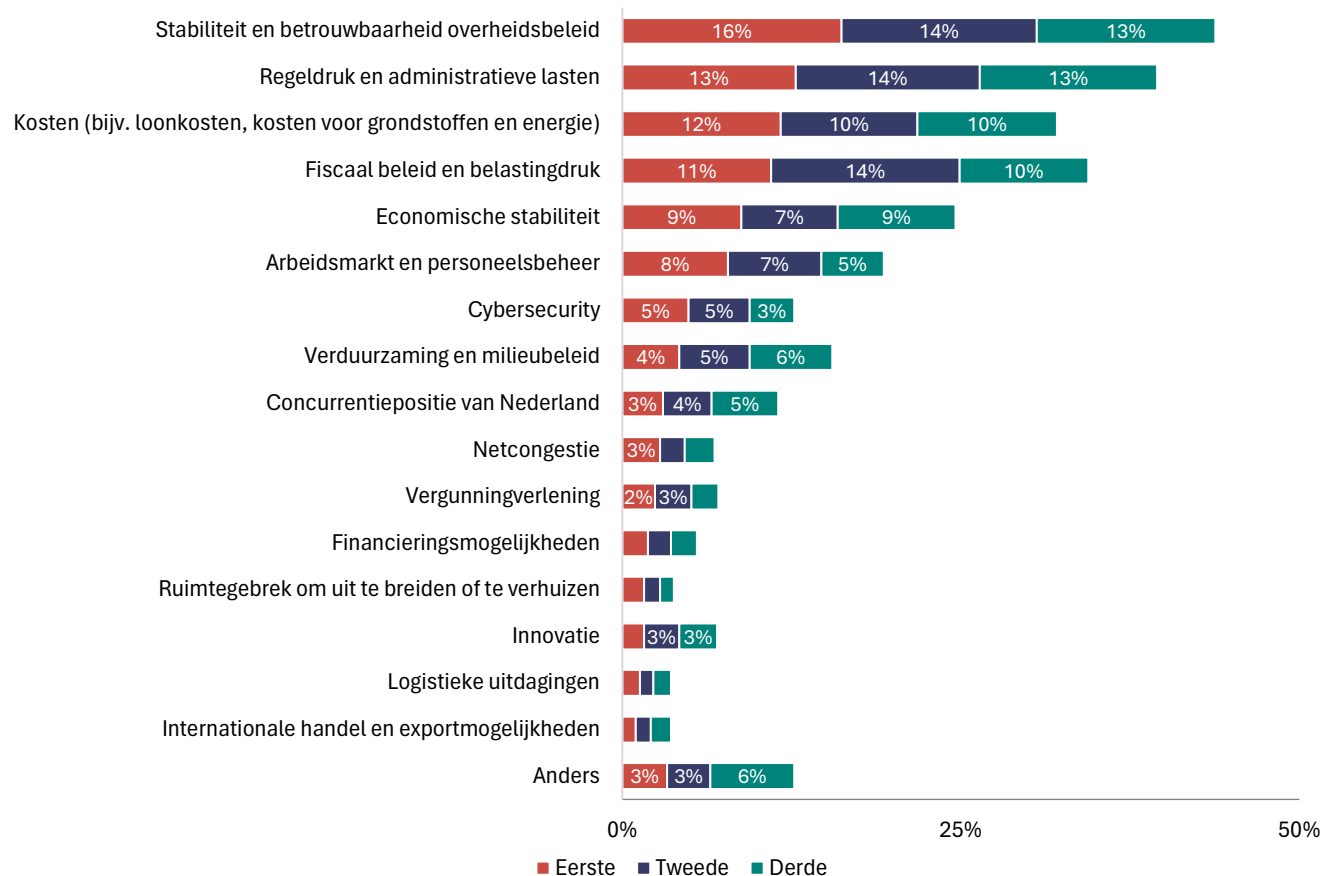
- Ondernemers maken zich van een lijst met voorgelegde onderwerpen het meeste zorgen over de stabiliteit en betrouwbaarheid van overheidsbeleid. Voor 44 procent van de ondernemers staat dit in de top 3.
- Daarnaast hebben ondernemers ook veel zorgen over de regeldruk en administratieve lasten (40%) en de kosten (32%).

Resultaten subgroepen

- Het mkb maakt zich relatief vaak zorgen over de kosten en de arbeidsmarkt.
- Ondernemers in de landbouwsector maken zich vaker zorgen over vergunningverlening dan ondernemers in andere sectoren.

Over welke drie onderwerpen maakt u zich op dit moment als ondernemer het meeste zorgen? (n=1.332)

Ondernemers hebben vooral behoefte aan vermindering regeldruk

- Als het aan ondernemers ligt zou de vermindering van regeldruk de meeste prioriteit moeten krijgen (59% zet dit in hun top 3).
- Daarnaast wil men aandacht voor het verbeteren van het fiscaal klimaat (41% zet dit in hun top 3) en de energietransitie (24%).
- Ondernemers zetten verbeteringen aan de digitale infrastructuur (8%) en de mogelijkheden voor om- en bijscholing van personeel (5%) minder vaak in hun top 3.

Resultaten subgroepen

- Zzp'ers vinden het vaker belangrijk dan niet-zzp'ers dat de energietransitie prioriteit krijgt.
- Het mkb vindt vaker dan andere ondernemers dat de vermindering van regeldruk en personeelstekorten aandacht moeten krijgen.
- Voor ondernemers in de landbouwsector zou de vermindering van de regeldruk ook relatief vaker prioriteit moeten krijgen. Voor ondernemers in de sectoren industrie, bouw en nutsbedrijven zijn internationale betrekkingen en handelsverdragen vaker van belang.

Welke (ondernemers)zaken zouden wat u betreft prioriteit moeten krijgen van het aankomende kabinet? (n=1.332)

3 Innovatie

Bekendheid innovatiebeleid gestegen

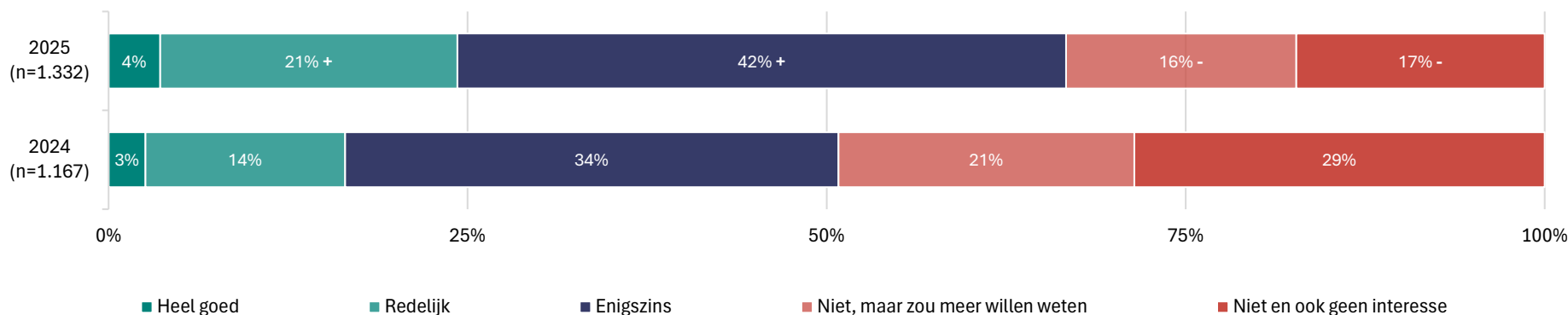
Een kwart van de ondernemers (24%) is redelijk of heel goed op de hoogte van het innovatiebeleid van het ministerie van EZ en KGG. Nog eens 42 procent is enigszins op de hoogte. Een derde (33%) is niet goed op de hoogte. Ten opzichte van 2024 is de bekendheid van dit beleid gestegen (toen was 17% redelijk of heel goed op de hoogte).

Resultaten subgroepen

- Starters zeggen vaker heel goed op de hoogte te zijn dan niet-starters.
- Scale-ups die niet op de hoogte zijn, willen er vaker dan andere ondernemers meer over het innovatiebeleid weten.

Bent u ervan op de hoogte dat de ministeries van Economische Zaken (EZ) en van Klimaat en Groene Groei (KGG) zich inzetten voor innovatie?*

*: in 2024 was de inleidende tekst voorafgaand aan deze vraag anders verwoord.

Inleiding 2025: De Rijksoverheid ondersteunt ondernemers als zij investeren in innovatie. Ondernemers kunnen gebruikmaken van de WBSO (Wet bevordering speur- en ontwikkelingswerk). Deze geeft een belastingvoordeel op de loonkosten van werknemers die aan een innovatie gewerkt hebben. Door gebruik te maken van de innovatiebox wordt een veel lager tarief voor vennootschapsbelasting gerekend over de winst die bedrijven maken met innovatieve producten en diensten. Naast deze generieke regelingen zijn er ook specifieke subsidies voor bepaalde sectoren en technologieën.

Meer ondernemers investeren in innovatie

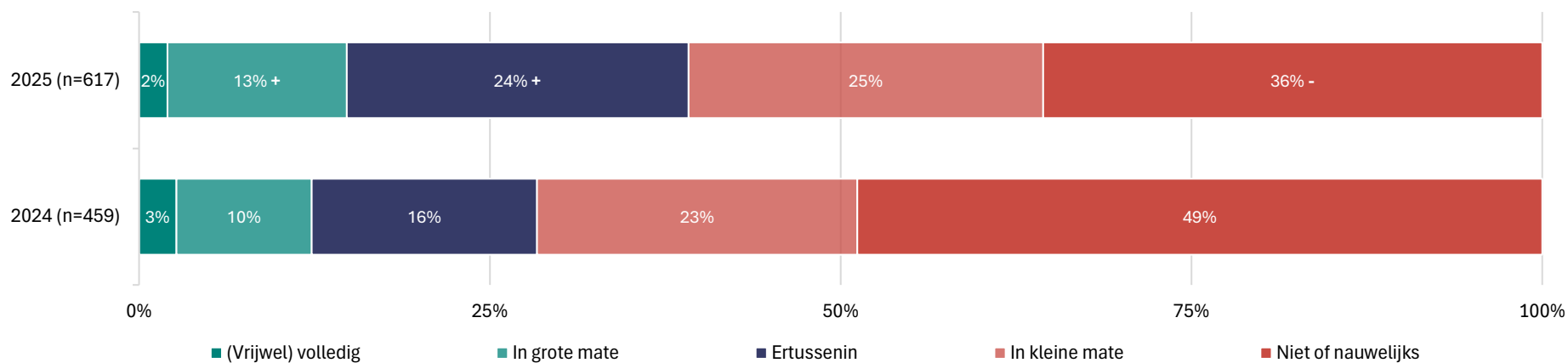
Eén op de zeven ondernemers met personeel (15%) investeert volledig of in grote mate in onderzoek & innovatie. Dat is meer dan in 2024. Ook is het aandeel ondernemers dat niet of nauwelijks in onderzoek & innovatie investeert afgenomen van 49 naar 36 procent.

Resultaten subgroepen

- Het gevestigd mkb investeert minder vaak in onderzoek & innovatie. Starters en scale-ups investeren hier juist meer in.

In hoeverre investeert uw bedrijf in onderzoek & innovatie? (niet aan zzp'ers gevraagd)

+ = toename ten opzichte van 2024, - = afname

WBSO en Innovatiebox door minderheid gebruikt

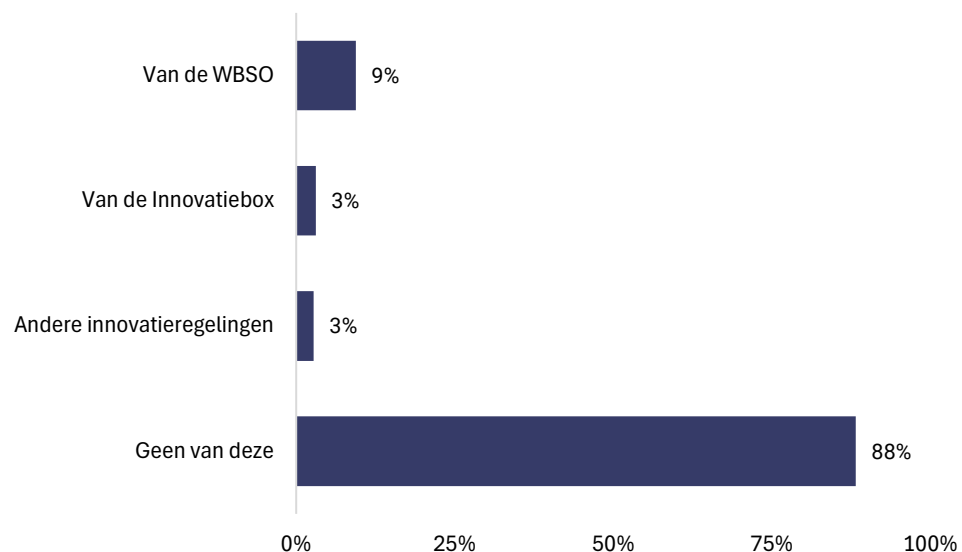
Een op de tien ondernemers die in onderzoek & innovatie investeren (9%) maakt gebruik van de Wet bevordering speur- en ontwikkelingswerk (WBSO). Drie procent is gebruiker van de Innovatiebox (verlaagt de vennootschapsbelasting voor winsten uit innovatieve activiteiten) en drie procent maakt gebruik van andere innovatieregelingen.

Resultaten subgroepen

- Bedrijven in de sector industrie, bouw en nutsbedrijven maken vaker gebruik van de WBSO dan bedrijven in andere sectoren.
- Starters maken meer gebruik van andere innovatieregelingen.

Maakt u gebruik van de WBSO, Innovatiebox en/of andere innovatieregelingen? (basis: niet-zzp'ers die in onderzoek & innovatie investeren, n=405)

Een derde van de bedrijven kan minder innoveren dan ze willen

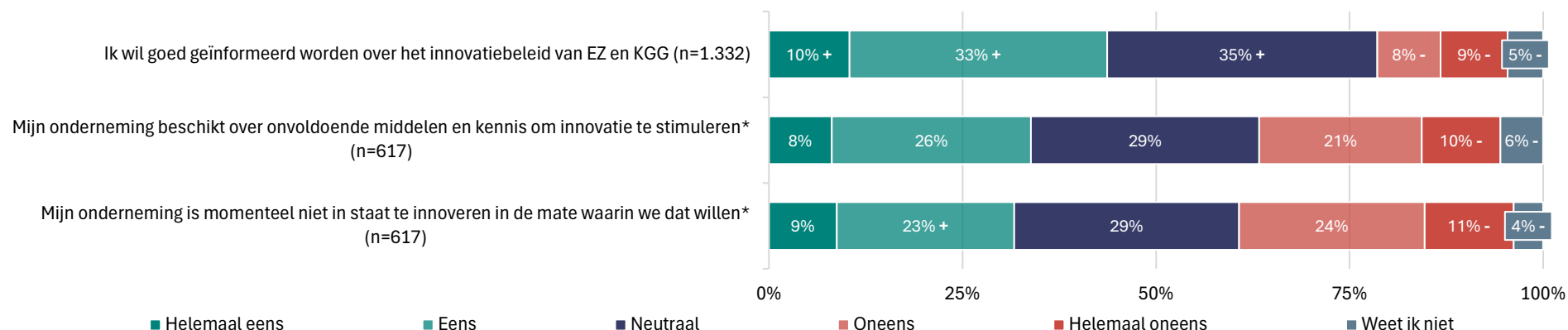
Vier op de tien ondernemers (44%) willen goed geïnformeerd worden over het innovatiebeleid van EZ en KGG. Voor 17 procent hoeft dat niet. Ten opzichte van 2024 is de interesse toegenomen. Een derde van de ondernemers (34%) beschikt over onvoldoende middelen en kennis om innovatie te stimuleren. Een bijna even groot aandeel van de ondernemers (32%) is dan ook niet in staat om te innoveren in de mate waarin ze dat zouden willen. In 2024 gold dit voor minder ondernemers.

Resultaten subgroepen

- Het gevestigd mkb is in vergelijking met andere ondernemers vaker niet geïnteresseerd in het innovatiebeleid van EZ en KGG.

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

*niet gevraagd aan zzp'ers

+ = toename ten opzichte van 2024, - = afname

Weinig financiële middelen en personeel zijn belemmering voor innovatie

U geeft aan dat uw onderneming wel wil innoveren, maar dat dit niet lukt. Kunt u dit toelichten? Wat staat uw onderneming in de weg om te innoveren?

- *“Als MKB hebben we beperkt middelen, kennis en tijd om in te zetten op bijkomende innovatie. Zeker digitaal is de evolutie zeer snel en moeilijk bij te houden en af te wegen tegen beperkte middelen.”*
- *“Beperking in tijd en financiële middelen. Daarnaast is het overheidsbeleid niet stabiel genoeg voor langere periode (10-15jr) om zowel in tijd als geld investeringen te doen.”*
- *“De regelingen van de overheid (WBSO, etc.) leveren een te grote administratieve druk en hebben daardoor geen enkele toegevoegde waarde.”*
- *“Door de regeldruk en ook telkens nieuwe regels is er geen tijd en mankracht voor.”*
- *“Door tekort aan arbeidskrachten, de teruggeschoefde NZA tarieven voor patiëntenzorg en daardoor ook het gebrek aan tijd om in te zetten op innovatie komt het er te weinig van momenteel.”*
- *“Financiële middelen, personeel.”*
- *“Goed personeel welke tevens voldoende inzetbaar is.”*
- *“In mijn geval gaat het om technologische ontwikkelingen (AI) en ik ben eigenlijk te klein om dit in de breedte te onderzoeken. Ik mis schaal en handjes om dit vraagstuk goed aan te pakken.”*
- *“Zwalkend klimaatbeleid, gebrek aan visie, tegenstrijdigheid tussen woord en daad.”*
- *“Netcongestie”*
- *“Subsidie aanvraag stoffig, lastig in te dienen en bureaucratisch als het per ongeluk op het verkeerde punt is ingediend. Beslissing duurt ook te lang”*

Ondernemers onderschrijven belang van investeren in innovatie

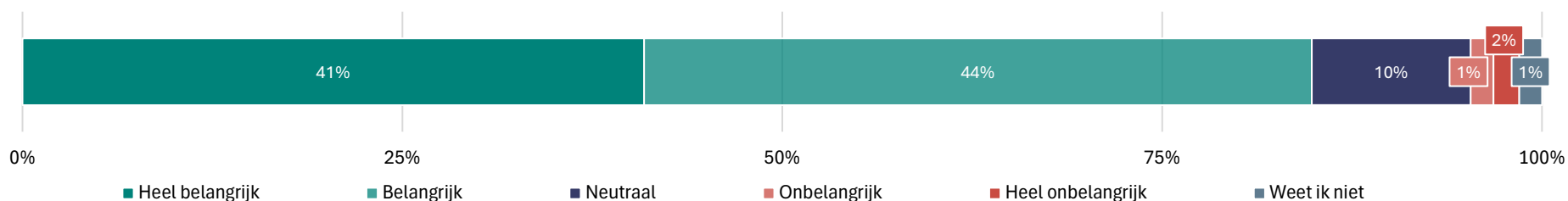
Het overgrote deel van de ondernemers (85%) vindt het (heel) belangrijk dat Nederland meer investeert in onderzoek en innovatie. Voor drie procent is dit (heel) onbelangrijk.

Resultaten subgroepen

- De financiële en zakelijke dienstverlening vindt het vaker (heel) belangrijk dat Nederland investeert in onderzoek en innovatie.

In welke mate vindt u het belangrijk dat Nederland meer investeert in onderzoek en innovatie?* (n=1.332)

*Men kreeg de volgende toelichting bij deze vraag te zien: “Het kabinet wil 3% van het bruto binnenlands product (bbp) besteden aan investeringen in onderzoek en innovatie. Dat is ongeveer 11 miljard euro per jaar, dat zowel door de Rijksoverheid, het bedrijfsleven als kennisinstellingen geïnvesteerd moet worden. Investerings moeten vooral plaats vinden in sectoren waar Nederland in de toekomst een sterke economische positie kan behouden, zoals medische technologie, digitalisering, AI en chiptechnologie, Quantum computers, klimaat en energie technologie.”

Helaas is in deze toelichting een fout geslopen. Om de doelstelling van 3% van het bbp te halen moet ongeveer 1% van het bbp extra geïnvesteerd worden. Die 1% is ongeveer 11 miljard euro per jaar. De foutieve formulering heeft mogelijk effect op uitkomsten. Al denken we dat de conclusie dat ondernemers het belangrijk vinden dat Nederland meer investeert in onderzoek en innovatie overeind zou blijven staan omdat een zeer ruime meerderheid het met de getoonde stelling eens was.

Ondernemers investeren vooral in digitalisering en nieuwe producten

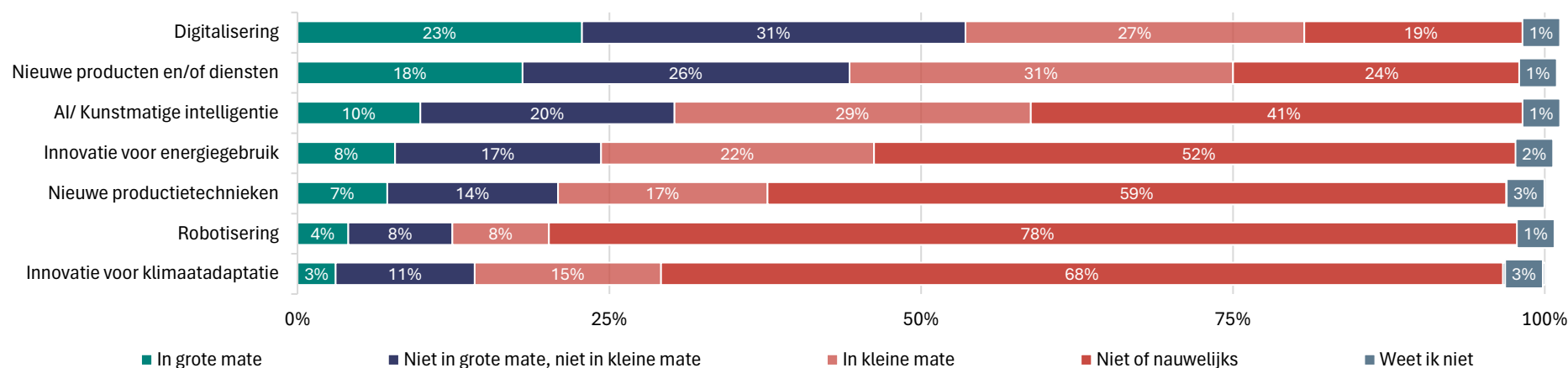
Ondernemers met personeel investeren het meest in digitalisering (23% in grote mate). Daarnaast wordt er ook veel geïnvesteerd in nieuwe producten/diensten (18%). In robotisering (4%) en innovatie voor klimaatadaptatie (3%) investeert men nog relatief weinig.

Resultaten subgroepen

- Scale-ups investeren meer dan andere bedrijven in digitalisering en nieuwe productietechnieken.
- Bedrijven in de industrie, bouw en nutsbedrijven investeren meer dan andere sectoren in robotisering en in nieuwe productietechnieken.
- Het gevestigd mkb investeert minder dan andere bedrijven in AI en innovatie voor klimaatadaptatie.
- Bedrijven in de zakelijke dienstverlening investeren meer dan andere bedrijven in digitalisering en AI.
- Startende bedrijven investeren vaker dan andere bedrijven in innovatie voor klimaatadaptatie.

In hoeverre investeert uw bedrijf in de volgende innovaties? (basis: niet-zzp'ers; n=617)

Ondernemers minder positief over innovatiebeleid

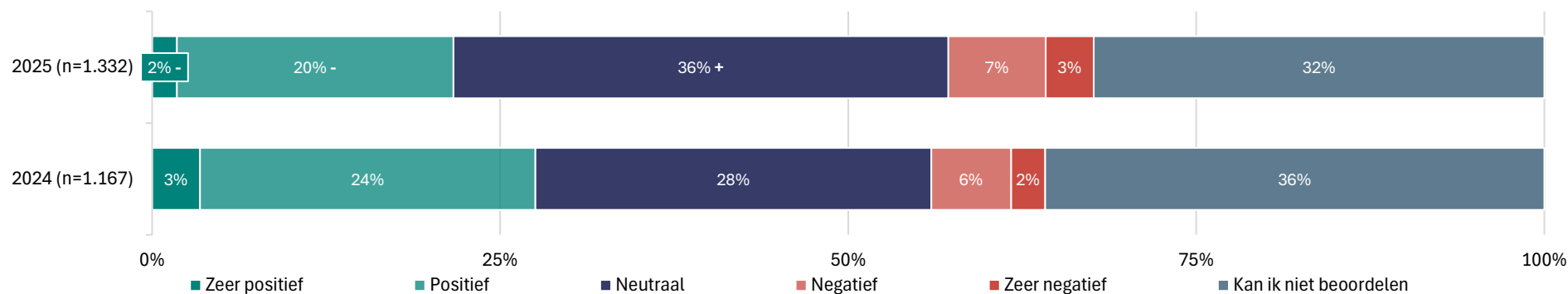
Een vijfde van de ondernemers (22%) is (zeer) positief over het innovatiebeleid van EZ en KGG. Dat is minder dan in 2024 toen 27 procent positief hierover was. Een derde van de ondernemers (36%) is neutraal en eveneens een derde (32%) kan het niet beoordelen. Tien procent is negatief over het beleid.

Resultaten subgroepen

- Zzp'ers zijn vaker positief tegenover het innovatiebeleid dan niet-zzp'ers.

Hoe staat u tegenover het innovatiebeleid van EZ en KGG?

+ = toename ten opzichte van 2024, - = afname

Meningen over innovatiebeleid toegelicht

Positief (27%)

- *“Het feit dat er 11 miljard is vrijgemaakt in de begroting vind ik positief en doet vermoeden dat het onderwerp serieus wordt genomen. Met zo’n bedrag kan veel bereikt worden om innovatie verder te stimuleren in Nederland en het duurzaam op de agenda van bedrijven, ondernemers, opleidingsinstituten en de politiek te krijgen en vanuit daar initiatieven te ontplooien .”*
- *“Innovatie, in welke vorm dan ook, moet op de politieke agenda staan.”*
- *“Zonder innovatie raken we op achterstand.”*
- *“De stimulans obv financiële steun, subsidies en investeringen is een stevig uitgangspunt om ondernemend Nederland verder te helpen in haar ontwikkeling. De toepassing/uitvoer is nog een punt van aandacht.”*
- *“Er gebeurt wat maar er kan meer.”*
- *“Noodzakelijke anders mist Nederland de boot.”*

Negatief (10%)

- *“Het is allemaal leuk en aardig, maar de ondersteuning vanuit de overheid vraagt weer extra belasting op gebied van administratie. Je moet iemand in dienst hebben die niets anders doet dan subsidies aanvragen, anders is het te veel werk.”*
- *“Het is niet effectief en efficiënt om dat via de overheid te laten lopen. Verkeerde keuzes, bijbedoelingen en te veel bureaucratie.”*
- *“Innovatie gaat te veel over duurzaamheid”*
- *“Ik zie niets tastbaars mbt innovatie”*

Digitalisering vaak gezien als kans

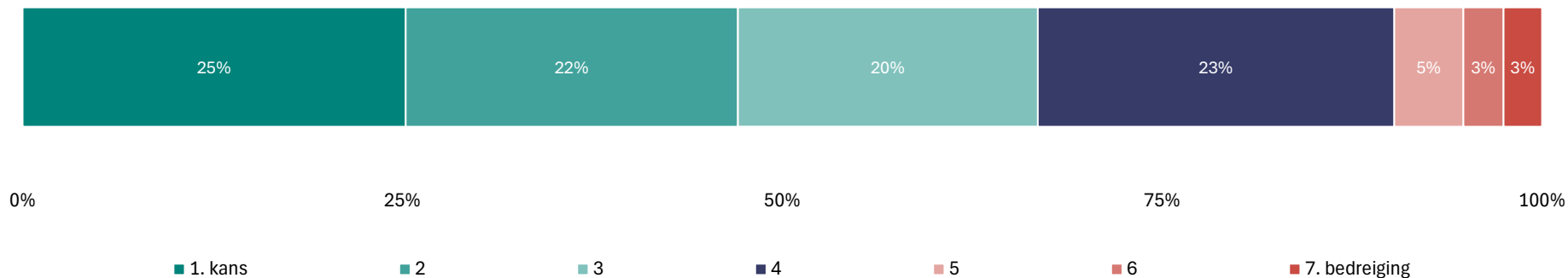
Twee derde van de ondernemers (67%) ziet digitalisering meer als een kans dan als een bedreiging. Een kwart (23%) ziet het zowel als kans en bedreiging. Een op de tien ondernemers (10%) ziet het meer als bedreiging dan als kans. Ten opzichte van 2024 is het niet veranderd hoe men hiernaar kijkt.

Resultaten subgroepen

- Bij bedrijven in de zakelijke dienstverlening ziet men digitalisering vaker als kans dan in andere sectoren. Daarnaast zien ook starters het vaker als een kans.

Is digitalisering voor u en uw bedrijf eerder een kans of een bedreiging? (n=1.332)

Gebruik AI gestegen

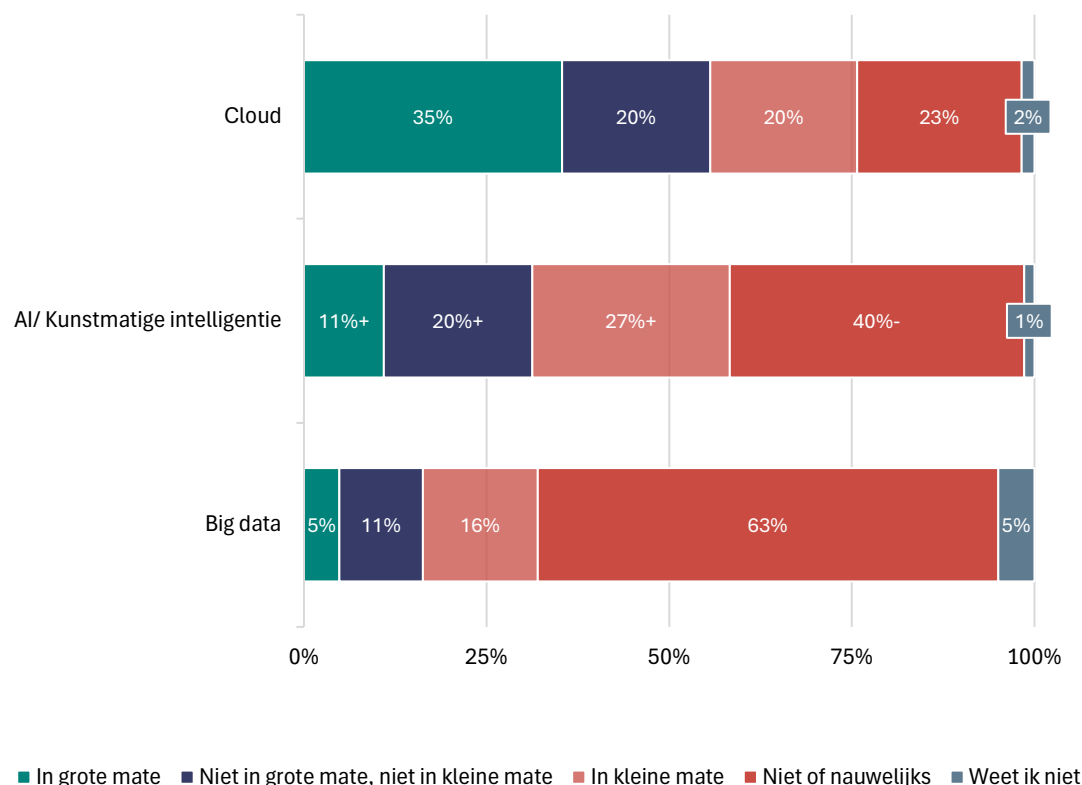
- Een derde (35%) van de ondernemers maakt in grote mate gebruik van clouddiensten. Bij een kwart (23%) wordt dit niet of nauwelijks toegepast.
- Eén op de tien ondernemers (11%) maakt in grote mate gebruik van AI. Vier op de tien ondernemers (40%) maken er niet of nauwelijks gebruik van. Ten opzichte van 2024 is het gebruik van AI toegenomen: destijds gaf 56 procent aan het niet toe te passen.
- Bij twee derde (63%) van de ondernemers wordt er niet of nauwelijks gebruikgemaakt van big data.

Resultaten subgroepen

- Zzp'ers maken van de drie genoemde toepassingen minder gebruik dan niet-zzp'ers.
- Starters en scale-ups maken vaker gebruik van AI. Dit geldt ook voor de zakelijke dienstverlening. Ook maakt de zakelijke dienstverlening vaker gebruik van de cloud.
- Bedrijven met meer dan 250 medewerkers maken vaker gebruik van big data.

In hoeverre worden deze digitale mogelijkheden toegepast in uw bedrijf? (n=1.332)

+ = toename ten opzichte van 2024, - = afname

Ondernemers gaan het liefst met marktpartijen in gesprek over digitalisering

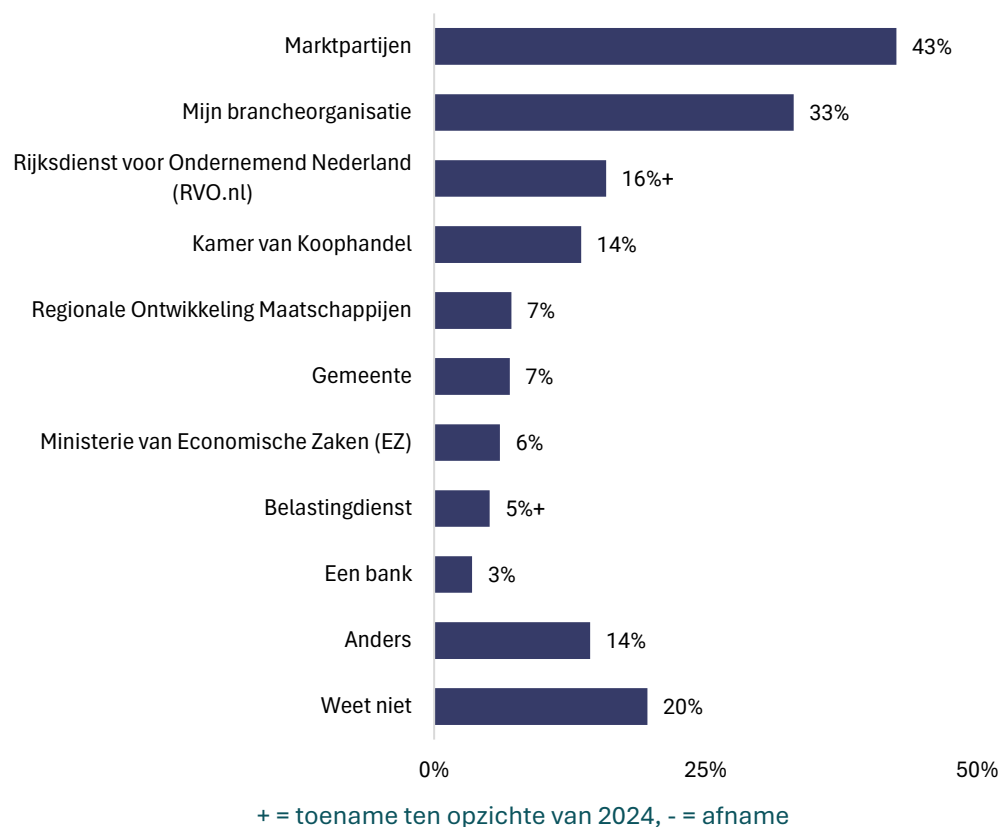
- Bedrijven die vragen hebben over digitalisering, gaan daarvoor het liefst naar marktpartijen (43%). Een derde (33%) geeft aan er met de eigen brancheorganisatie over te willen praten.
- Eén op de zes (16%) zou het er met RVO over willen hebben. Dat is meer dan in 2024.

Resultaten subgroepen

- Zzp'ers zouden vaker liever naar de Kamer van Koophandel of de belastingdienst gaan dan niet-zzp'ers.
- Mkb'ers kiezen juist vaker voor marktpartijen.

Stel dat u vragen heeft die te maken hebben met digitalisering in uw bedrijf. Met welke partij(en) buiten uw bedrijf zou u daarover willen praten? (n=1.332)

4 Verduurzaming

Meerderheid ondernemers nam verduurzamingsmaatregelen

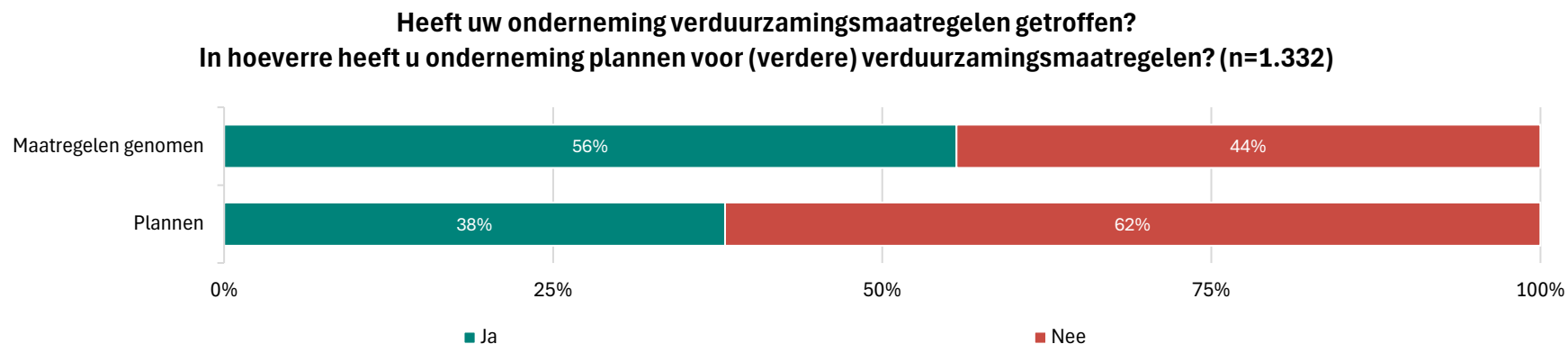

- Iets meer dan de helft van de ondernemers (56%) nam verduurzamingsmaatregelen. Dit is vergelijkbaar met de vorige meting
- Vier op de tien ondernemers (38%) zijn (daarnaast) bereid om (verdere) maatregelen te treffen. Vanwege een iets andere vraagstelling is dit niet goed te vergelijken met de vorige meting.

Resultaten subgroepen

- Zzp'ers en starters hebben vaker geen concrete maatregelen getroffen.
- Het gevestigd mkb trof relatief vaker verduurzamingsmaatregelen. Ook in de landbouwsector, de industrie-, bouw- en nutsbedrijvensector en de handel en logistiek heeft men vaker verduurzamingsmaatregelen getroffen.
- Het gevestigd mkb en scale-ups hebben vaker plannen voor (verdere) verduurzamingsmaatregelen.

Men verduurzaamt vooral bedrijfsruimte

- Ondernemers die verduurzamen, verduurzamen voornamelijk de bedrijfsruimte. Twee derde (68%) heeft hier verduurzamingsmaatregelen getroffen en nog eens 19 procent heeft hier plannen voor.
- Vier op de tien ondernemers hebben maatregelen getroffen om het gedrag van medewerkers te verduurzamen (39%) of op het gebied van mobiliteit (37%).

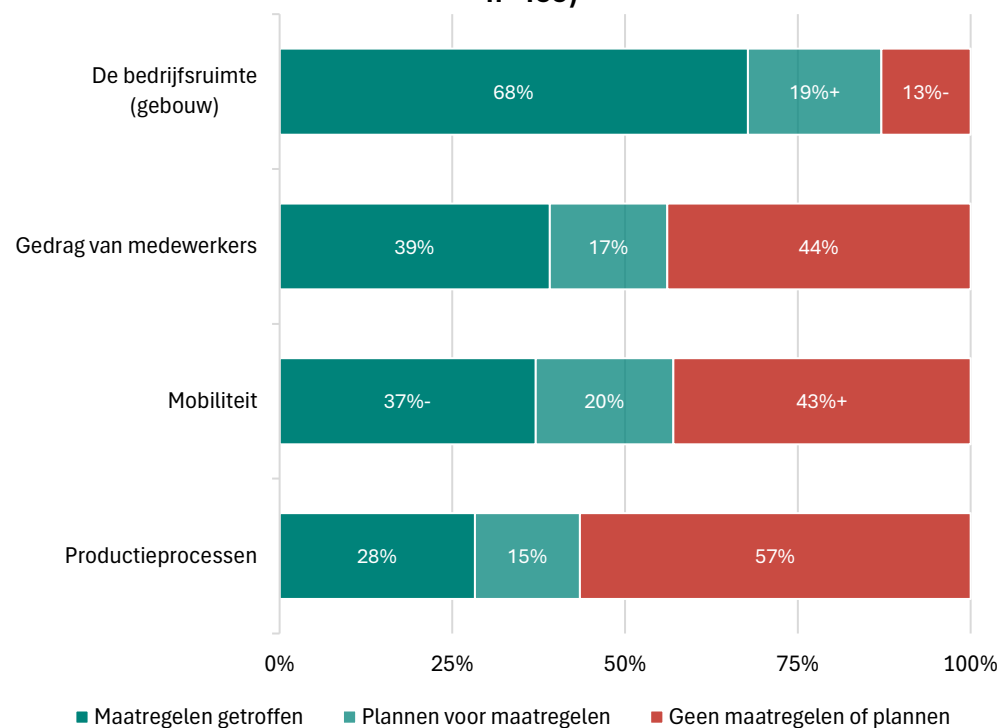

Resultaten subgroepen

- Er zijn geen relevante verschillen gevonden tussen subgroepen.

U geeft aan verduurzamingsmaatregelen te hebben getroffen of dit van plan te zijn.

Op welk van de volgende onderwerpen heeft dit betrekking?
(basis: niet zzp met getroffen maatregelen of plannen;
n=455)

+ = toename ten opzichte van 2024, - = afname

Financiële motieven van belang bij verduurzaming

- Een verlaagde energierekening motiveert twee derde (66% zet dit in de top 3) van de ondernemers om te verduurzamen.
- Ook is men gemotiveerd vanwege het klimaat (51%), door geldbesparing op lange termijn (68%, staat het meest in top 3 maar minder vaak op 1) of omdat men vindt dat bedrijven het goede voorbeeld moeten geven (52%).

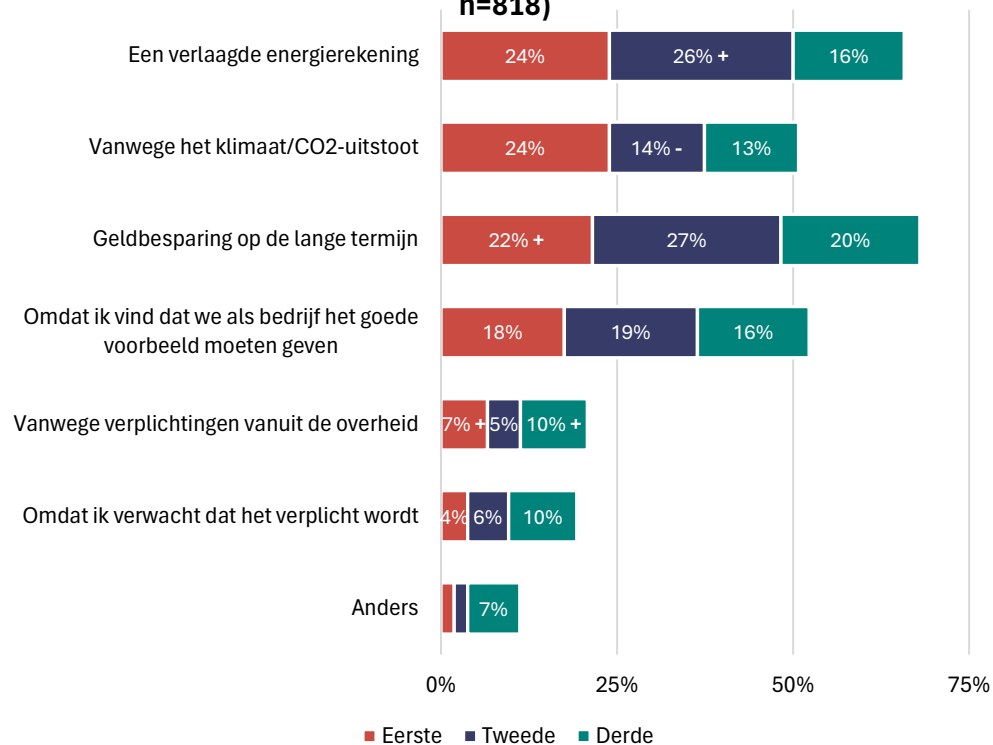
Resultaten subgroepen

- Zzp'ers worden vaker gemotiveerd door het klimaat/CO₂-uitstoot terwijl het gevestigd mkb vaker wordt gemotiveerd door een verlaagde energierekening en vanwege verplichtingen vanuit de overheid.

Wat motiveert u om dit te doen? Kunt u een top 3 van de meest belangrijke redenen geven?

(basis: bedrijven met getroffen maatregelen of plannen;

n=818)

+ = toename ten opzichte van 2024, - = afname

Weinig energieverbruik voornaamste reden om niet te verduurzamen

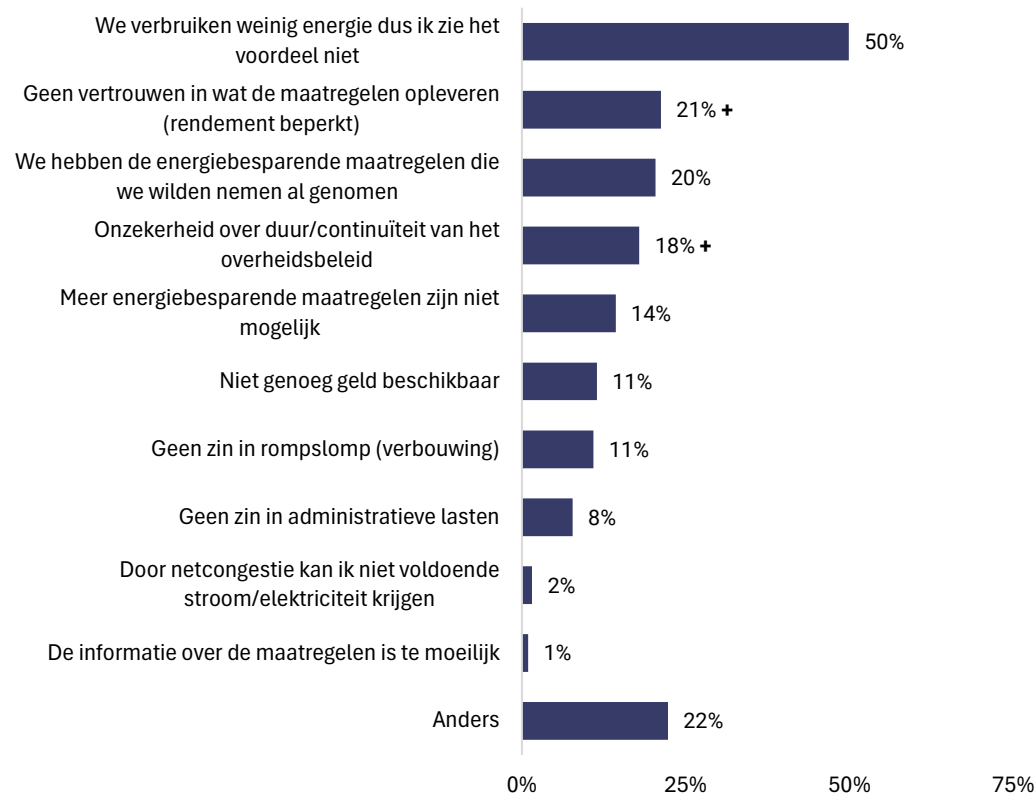
- Ondernemers die geen verduurzamingsmaatregelen hebben getroffen en ook geen plannen hebben, zeggen vaak weinig energie te verbruiken waardoor ze het voordeel niet zien. Daarnaast heeft een vijfde van deze ondernemers geen vertrouwen in wat de maatregelen opleveren (21%) of zijn de gewenste energiebesparende maatregelen, die men wilde nemen al genomen (20%).
- Bij anders geeft men bijvoorbeeld aan dat men geen bedrijfspand in bezit heeft en deze dus niet kan verduurzamen.

Resultaten subgroepen

- Zzp'ers geven vaker aan relatief weinig energie te verbruiken en daarom geen voordelen te zien van verduurzaming.

Wat zijn voor u de redenen dat u geen verduurzamingsplannen heeft? (basis: geen maatregelen of plannen, n=514)

+ = toename ten opzichte van 2024, - = afname

Zekerheid overheidsbeleid en meer rendement motiveert verduurzaming

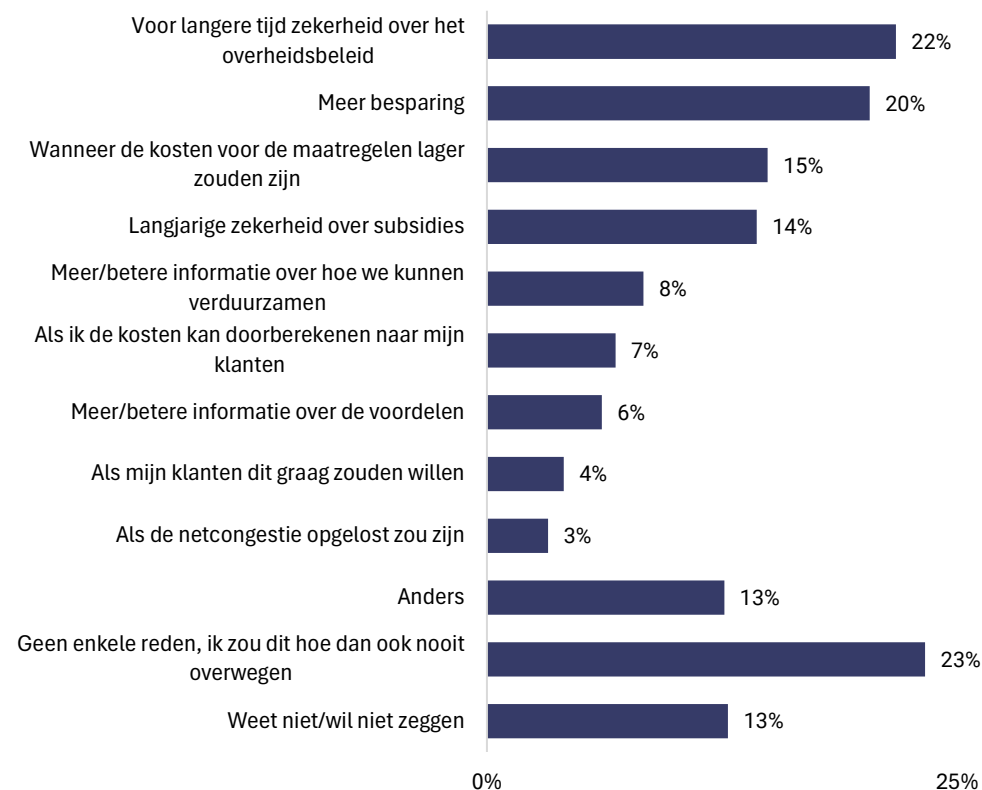
- Ondernemers die nog niet hebben verduurzaamd en hier ook geen plannen voor hebben, zeggen dat ze vooral gemotiveerd zouden worden door langere tijd zekerheid over het overheidsbeleid (22%). Ook meer besparing (20%) en lagere kosten voor maatregelen (15%) zouden ondernemers mogelijk motiveren.
- Een kwart (23%) zegt dat ze hoe dan ook nooit zouden verduurzamen.

Resultaten subgroepen

- Bedrijven in de landbouw, industrie/bouw en handel/logistiek geven aan dat ze eerder gemotiveerd zouden zijn om te verduurzamen als ze de kosten kunnen doorberekenen naar klanten.

Wat zou u motiveren om wel te verduurzamen? (basis: geen maatregelen of plannen, n=514)

Meerderheid ondernemers vindt behalen klimaatdoelen belangrijk

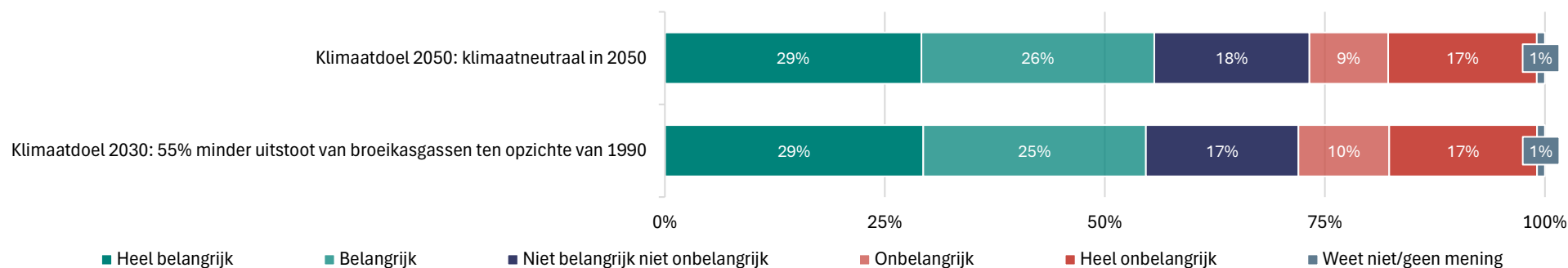
Meer dan de helft (55%-56%) van de ondernemers vindt het behalen van klimaatdoelen (heel) belangrijk. Het belang van de klimaatdoelen van 2030 en 2050 beoordeelt men zeer vergelijkbaar.

Resultaten subgroepen

- Zzp'ers vinden het behalen van de klimaatdoelen vaker heel belangrijk in vergelijking met niet-zzp'ers.
- Het gevestigd mkb vindt de klimaatdoelen vaker (heel) onbelangrijk.
- Ook de sectoren landbouw, industrie/bouw en handel/logistiek vinden het behalen van de klimaatdoelen minder belangrijk dan de overige sectoren.

Hoe belangrijk of onbelangrijk vindt u het dat Nederland de klimaatdoelen haalt? (n=1.332)

Wisselende ervaringen effect klimaatbeleid op onderneming

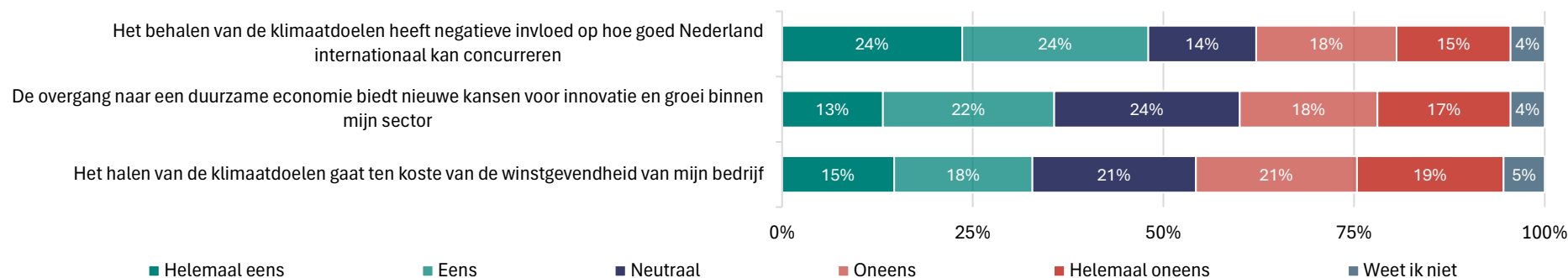
- Terwijl ondernemers het belang van de klimaatdoelen onderschrijven, vindt de helft (48%) dat het behalen van de klimaatdoelen een negatieve invloed heeft op hoe goed Nederland internationaal kan concurreren. Ook binnen het eigen bedrijf ervaart een derde van de ondernemers negatieve gevolgen; ze geven aan dat het halen van de klimaatdoelen ten koste gaat van de winstgevendheid van hun bedrijf (33%). Een derde (36%) ziet binnen de eigen sector juist mogelijkheden voor innovatie en groei door de overgang naar een duurzame economie.

Resultaten subgroepen

- Zzp'ers denken minder vaak dat het behalen van de klimaatdoelen een negatieve invloed heeft op hoe goed Nederland internationaal kan concurreren. Ondernemers uit het gevestigd mkb, het grootbedrijf en scale-ups denken dit juist vaker wel. Ook binnen de sectoren landbouw, industrie/bouw en handel/logistiek denkt men vaker dat het behalen van de klimaatdoelen negatieve invloed heeft op hoe goed Nederland kan concurreren.
- Voor de winstgevendheid van het eigen bedrijf is eenzelfde beeld te zien. Volgens zzp'ers gaat het halen van de klimaatdoelen niet ten koste van de winstgevendheid terwijl dat volgens het mkb, grootbedrijf en scale-ups vaker het geval is. Ook ervaren ondernemingen in de sectoren landbouw, industrie/bouw en handel/logistiek dat het behalen van de klimaatdoelen ten koste gaat van de winstgevendheid.
- Zzp'ers en starters zien relatief vaak nieuwe kansen door de duurzame economie. Ook bij de sector industrie/bouw worden deze mogelijkheden gezien. In de handel/logistiek sector ziet men deze juist minder vaak.

In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen? (n=1.332)

5 Overheids- dienstverlening

Kwart van de ondernemers heeft weleens met RVO te maken

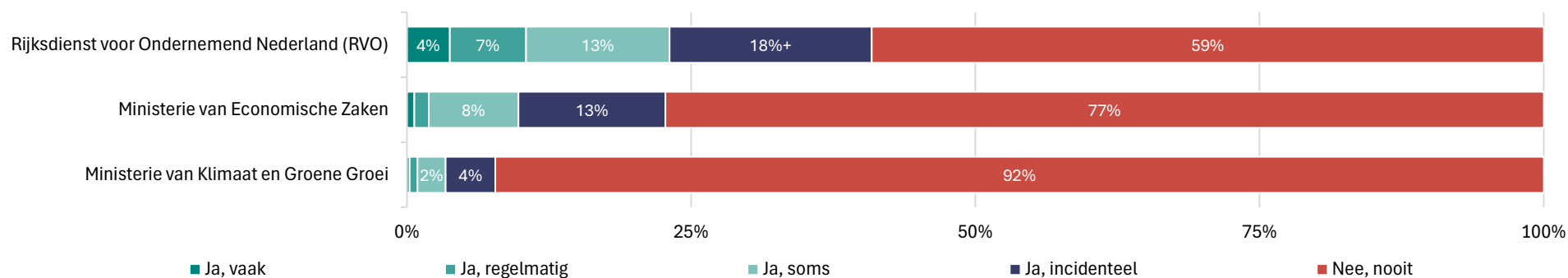
Ondernemers hebben van de drie voorgelegde organisaties het meest te maken met RVO (41% had hier weleens mee te maken). Minder heeft men te maken met het ministerie van Economische Zaken (23%) en nog minder met het ministerie van Klimaat en Groene Groei (8%).

Resultaten subgroepen

- Zzp'ers hebben vaker niet te maken gehad met de verschillende organisaties.
- De landbouwsector heeft vaker dan andere sectoren te maken met RVO. Daarnaast hebben ook grootbedrijven en ondernemingen die verduurzamingsmaatregelen hebben getroffen vaker te maken gehad met RVO.
- De landbouwsector en de industrie/bouw hebben vaker dan andere sectoren te maken met de ministeries.

Heeft u als ondernemer weleens te maken met de volgende organisaties? (n=1.332)

+ = toename ten opzichte van 2024, - = afname

Drie op de tien ondernemers zeer tevreden over diensten RVO

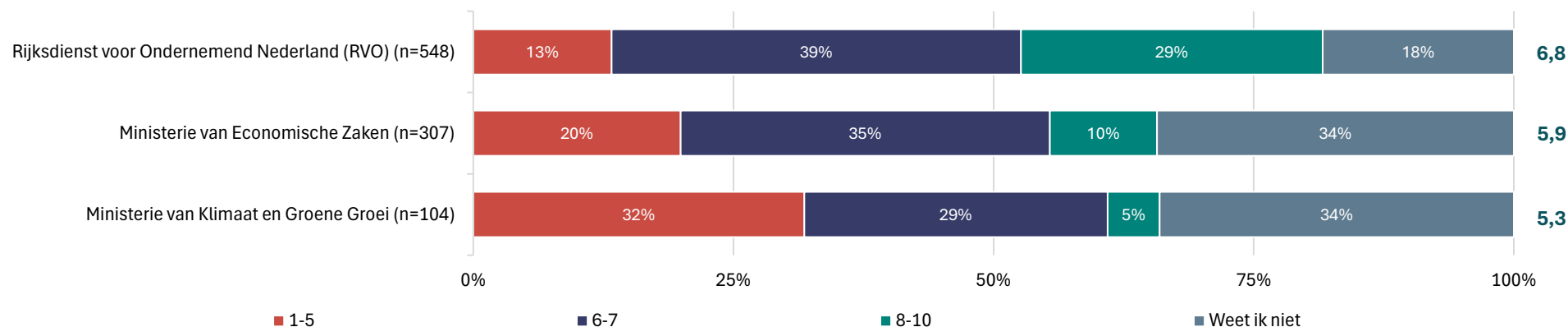
Over de dienstverlening van RVO zijn de ondernemers die ermee te maken hadden tevreden. Drie op de tien (29%) geven een 8 of hoger. Daarnaast geeft 39 procent een 6 of 7. Gemiddeld krijgt RVO een 6,8 van ondernemers. EZ wordt door ondernemers gewaardeerd met een 5,9 en KGG met een 5,3. Bij de ministeries geeft men relatief vaak aan het niet te weten. Daarnaast worden er ook meer onvoldoendes gegeven dan bij RVO.

Resultaten subgroepen

- Er zijn geen relevante verschillen tussen subgroepen gevonden.

Hoe waardeert u de dienstverlening vanuit deze organisaties aan u als ondernemer?
Kunt u uw eerste spontane reactie uitdrukken in een rapportcijfer?
(Basis: men heeft weleens te maken gehad met de verschillende organisaties)

Meningen over RVO en ministeries toegelicht

Positief RVO:

- *“De corona vergoedingen waren makkelijk aan te vragen.”*
- *“Geen eenvoudige materie wordt door RVO toch zo eenvoudig mogelijk aangeboden.”*
- *“RVO is in mijn beleving het meest proactief wat betreft helpen van innovatieve ondernemingen op uiteenlopende gebieden. RVO medewerkers zijn goed te benaderen.”*
- *“Behulpzaam en meedenkend.”*

Positief ministeries:

- *“De eerste indruk positief, maar de gang van zaken kan praktischer en minder regeldruk.”*
- *“Ondersteuning en kennisdeling.”*
- *“Prima samenwerking (...).”*

Negatief RVO:

- *“Bij RVO zitten mensen die weinig verstand hebben van ondernemen, bovendien verschilt hun workflow/tempo enorm van dat van mkb'ers.”*
- *“RVO is ingewikkeld voor zzp en mkb. Als dienstverlener kan ik taken uitvoeren maar sommige klanten moeten dan een voor hen moeilijk proces van herkenning in. Ook zijn voorzieningen voor kleine ondernemers vaak niet bekend.”*

Negatief ministeries:

- *“Met alle ministeries heb ik wel eens contact gehad, maar het zijn niet de plekken waarvan ik als zzp'er makkelijk info kan vinden die voor mij geschikt is.”*
- *“EZ is traag en onduidelijk.”*

Kwaliteit informatie RVO is goed, soms wel lastig te begrijpen

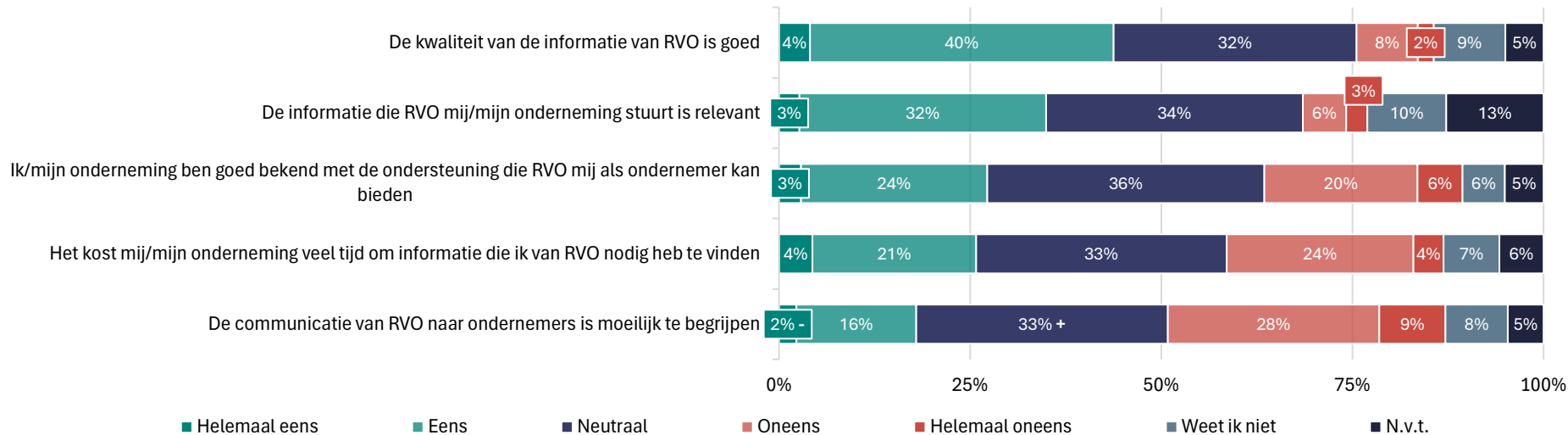
Bijna de helft van de ondernemers (44%) vindt de kwaliteit van de informatie van RVO goed en een derde (35%) vindt de informatie ook relevant. Een kwart (27%) is bekend met de ondersteuning die RVO kan bieden. Een kwart (26%) is lang bezig met het vinden van de juiste informatie en 18 procent vindt de communicatie naar ondernemers lastig te begrijpen. Ten opzichte van 2024 zijn meer ondernemers neutraal over deze stelling (2025: 33%; 2024: 25%).

Resultaten subgroepen

- Mkb'ers vinden vaker dat de communicatie vanuit RVO moeilijk te begrijpen is. Zzp'ers onderschrijven dit minder. Ook ervaren mkb'ers vaker dat het veel tijd kost om de benodigde informatie te vinden.

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen? (basis: heeft te maken gehad met RVO; n=536)

Ondersteuning van EZ bij een derde niet goed bekend

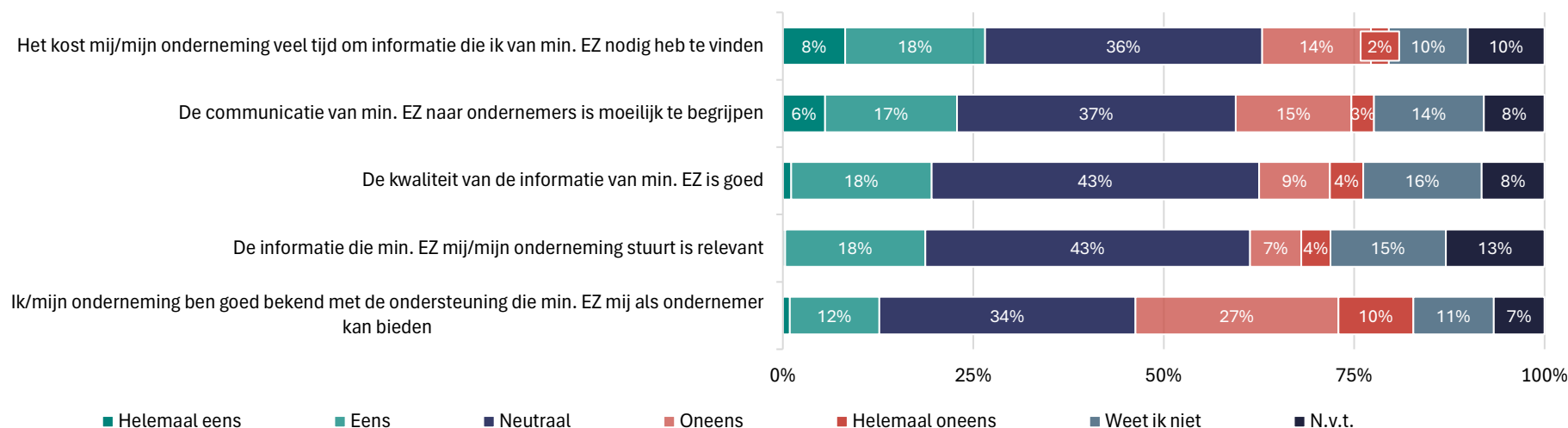
Een kwart van de ondernemers (27%) vindt dat het veel tijd kost om informatie te vinden die men nodig heeft van Economische Zaken (EZ). Eveneens een kwart (23%) vindt de communicatie van het ministerie moeilijk te begrijpen. Een vijfde (20%) is te spreken over de kwaliteit van de informatie en vindt de informatie relevant (18%). Dertien procent is goed bekend met de ondersteuning die het ministerie kan bieden, maar voor een derde (37%) van de ondernemers is dat niet goed bekend.

Resultaten subgroepen

- Er zijn geen relevante verschillen tussen subgroepen.

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen? (basis: men heeft te maken gehad met EZ; n=258*)

*Als men te maken heeft gehad met RVO, EZ en KGG kreeg men naast het blok over RVO óf het blok over EZ te zien óf het blok over KGG.

Weinig bekendheid met KGG

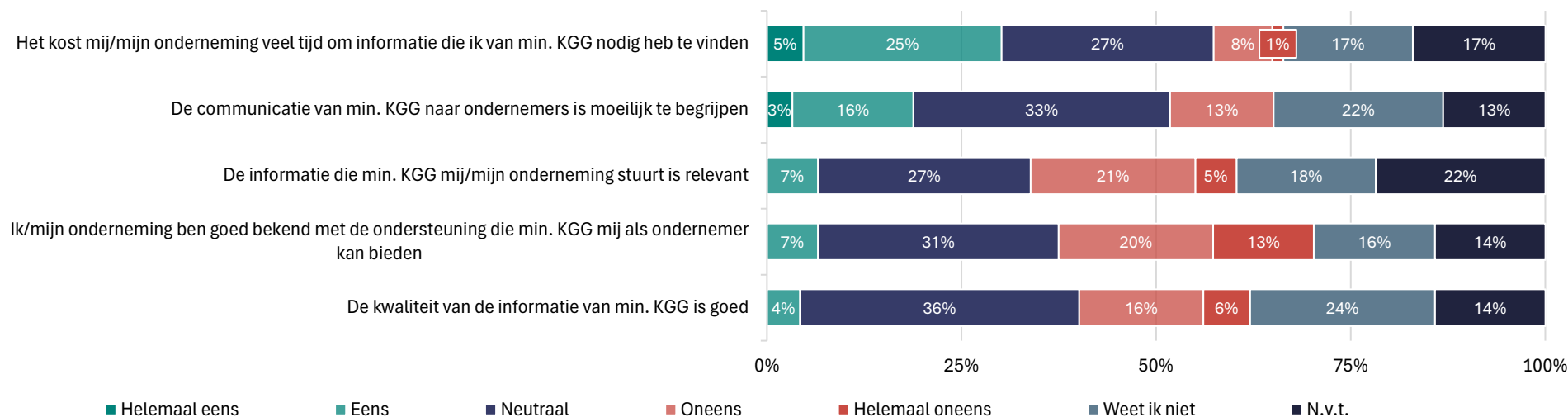
Drie op de tien ondernemers (30%) vinden dat het veel tijd kost om de gewenste informatie van het ministerie van KGG te vinden. Daarnaast vindt 19 procent de communicatie van het ministerie van KGG moeilijk te begrijpen. Wat opvalt bij deze stellingen is dat een aanzienlijk deel van de ondernemers aangeeft het niet te weten of dat het niet van toepassing is. Dit terwijl het wel gaat om ondernemers die – in de ruime zin van het woord – te maken hebben gehad met het ministerie.

Resultaten subgroepen

- Door het geringe aantal waarnemingen is het niet mogelijk om verschillen tussen subgroepen te rapporteren.

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen? (Basis: men heeft te maken gehad met KGG; n=56*)

*Als men te maken heeft gehad met RVO, EZ en KGG kreeg men naast het blok over RVO óf het blok over EZ te zien óf het blok over KGG.

Zeven op de tien ondernemers kennen Ondernemersplein

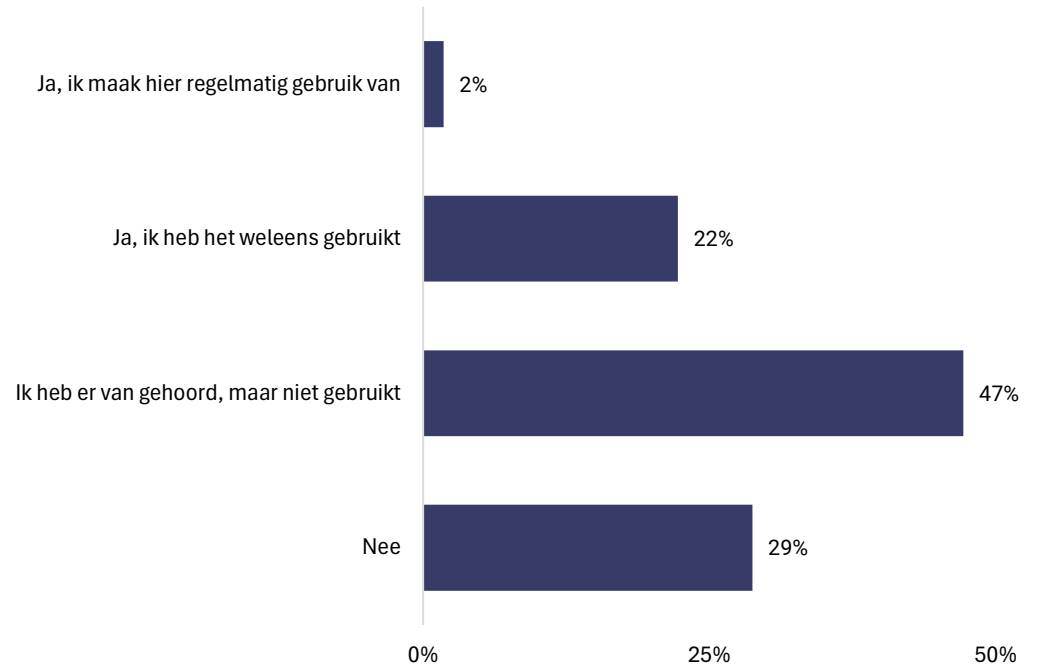
- Het Ondernemersplein is bij zeven op de tien ondernemers bekend. Twee procent gebruikt de website regelmatig en 22 procent heeft het weleens gebruikt.

Resultaten subgroepen

- Starters en scale-ups hebben vaker weleens gebruikgemaakt van de website.

Kent u het Ondernemersplein (de website waar u alle informatie van de rijksoverheid voor ondernemers vindt)? (n=1.332)

Informatie Ondernemersplein overwegend goed gewaardeerd

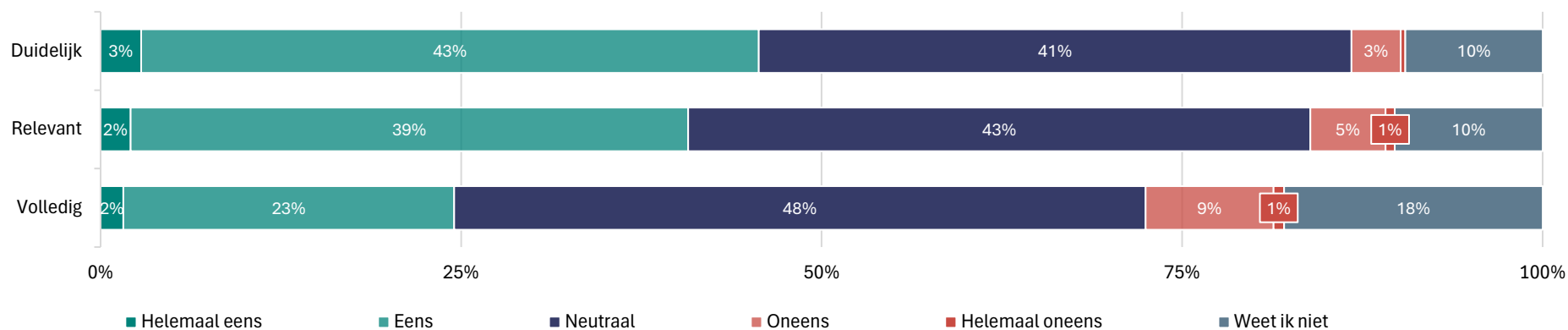
De helft van de ondernemers (46%) vindt de informatie op het Ondernemersplein duidelijk. In iets mindere mate vindt men het ook relevant (41%) en volledig (25%).

Resultaten subgroepen

- Er zijn geen relevante verschillen tussen subgroepen gevonden.

Wat vindt u van de informatie op Ondernemersplein? In hoeverre bent u het eens of oneens met volgende stellingen? (basis: men heeft het Ondernemersplein gebruikt; n=329)

6 Vertrouwen en waardering

Eén op zeven ondernemers wil actief betrokken worden bij beleid

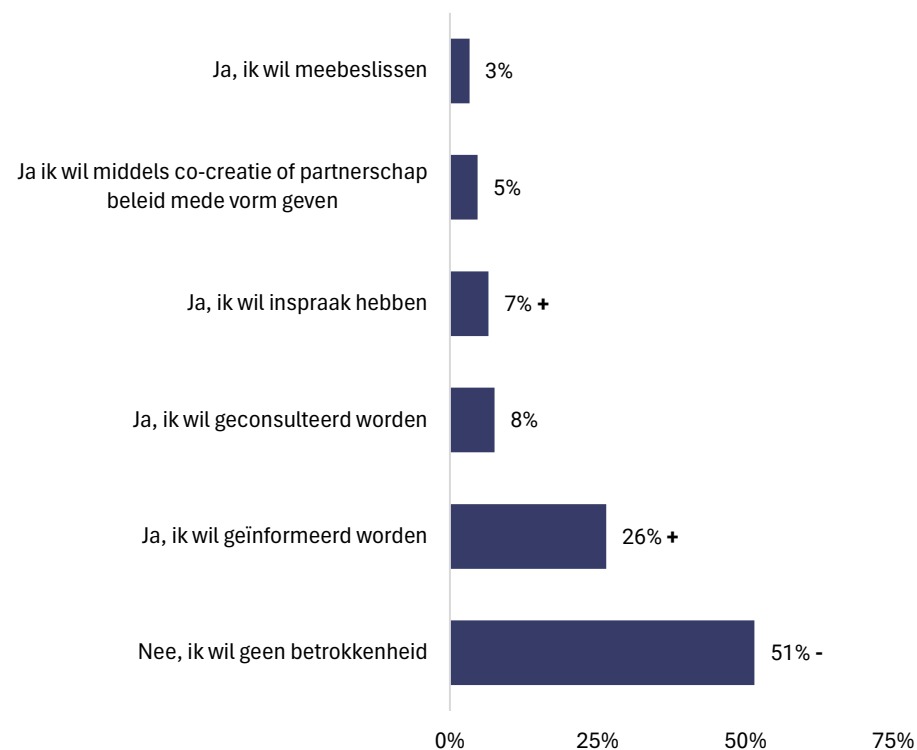
- Eén op de zeven ondernemers (15%) wil op actieve wijze bijdragen aan de totstandkoming van beleid. Drie procent wil dit door middel van meebeslissen, vijf procent door co-creatie en zeven procent wil inspraak hebben.
- De helft van de ondernemers (51%) heeft liever geen betrokkenheid en een kwart (26%) wil alleen geïnformeerd worden.
- Ten opzichte van 2024 zijn er meer ondernemers die inspraak willen hebben (2025: 7%; 2024: 4%) of geïnformeerd willen worden (2025: 26%; 2024: 21%).
- Het aandeel dat geen betrokkenheid wil hebben is afgenomen van 61 naar 51 procent.

Resultaten subgroepen

- Bedrijven in de sectoren landbouw en industrie/bouw geven vaker aan te willen meebeslissen.

Zou u als ondernemer ook betrokken willen worden bij de totstandkoming van het beleid van EZ en KGG? (n=1.332)

+ = toename ten opzichte van 2024, - = afname

Weinig vertrouwen in de politiek

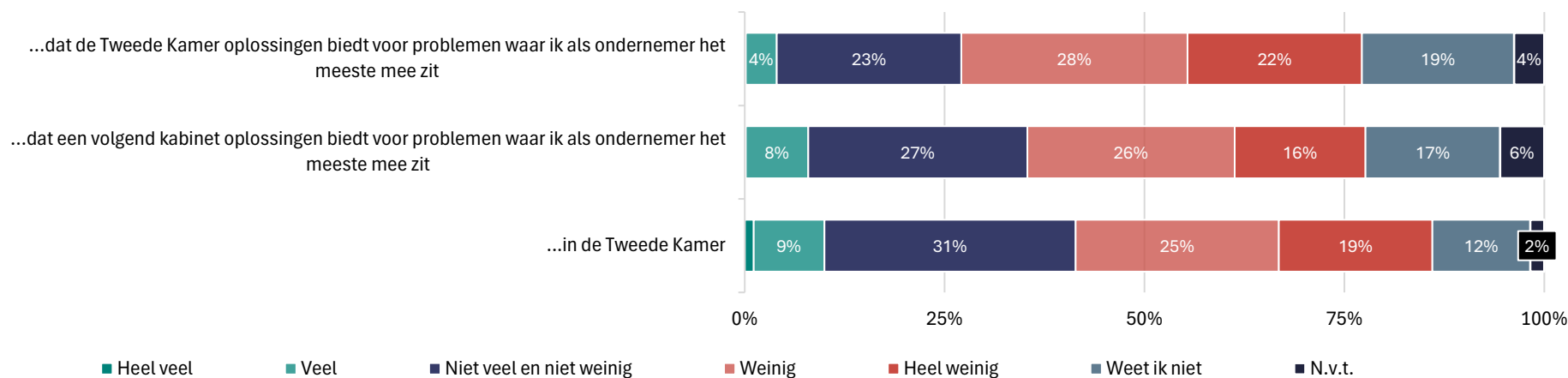
Vier procent van de ondernemers heeft er vertrouwen in dat de Tweede Kamer oplossingen biedt voor de problemen waar men het meest mee zit. In een volgend kabinet heeft acht procent vertrouwen. Voor de Tweede Kamer is dat tien procent.

Resultaten subgroepen

- Zzp'ers hebben vaker dan niet-zzp'ers vertrouwen in de Tweede Kamer.
- Starters denken vaker dan andere ondernemers dat de Tweede Kamer en een volgend kabinet oplossingen zullen bieden voor de problemen waar ze het meeste mee zitten.

In welke mate heeft u vertrouwen in...? (n=1.332)*

*Deze vragenlijst is uitgezet na de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober toen de uitslag al bekend was.

Stabiel kabinetsbeleid belangrijk voor ondernemers, maar wordt nauwelijks ervaren

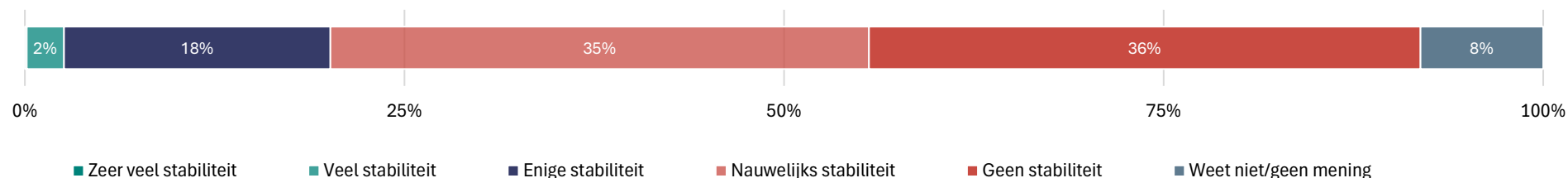
Zeven op de tien ondernemers (72%) hebben in de afgelopen vijf jaar niet of nauwelijks stabiel beleid ervaren vanuit het kabinet. Voor twee procent van de ondernemers bood het beleid veel stabiliteit. Dit terwijl een ruime meerderheid van de ondernemers (82%) stabiliteit van kabinetsbeleid wel (heel) belangrijk vindt.

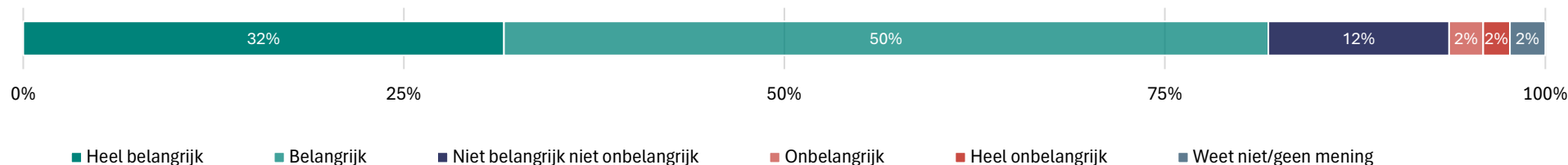
Resultaten subgroepen

- Het gevestigd mkb geeft vaker aan dat stabiliteit van kabinetsbeleid heel belangrijk is.

In hoeverre bood het kabinetsbeleid van de afgelopen vijf jaar voldoende stabiliteit voor uw ondernemerschap? (n=1.332)

Hoe belangrijk is de stabiliteit van kabinetsbeleid voor u? (n=1.332)

Grote behoefte aan langetermijnvisie

We vroegen ondernemers hoe stabiel kabinetsbeleid gerealiseerd kan worden. Uit de open antwoorden blijkt dat er grote behoefte is aan een langetermijnvisie vanuit de politiek. Daarnaast wordt veel genoemd dat meer deskundigheid bij bewindspersonen gewenst is en het handelen in het algemeen belang. Verder zouden ondernemers graag meer aandacht voor de economie en positie van Nederland willen. Het instellen van een kiesdrempel om het aantal kleine partijen terug te dringen wordt ook genoemd.

Heeft u suggesties over hoe stabiliteit van het kabinetsbeleid gerealiseerd kan worden?

- “4 jaar regeren en lange termijn planning.”
- “Aan de slag met echte problemen en niet met zichzelf... oplossingen zoeken en vooral uitvoeren.”
- “Meer deskundigheid in het kabinet is noodzakelijk.”
- “Gestelde doelen halen is ok, maar er zijn normen die veel te strak zijn om te halen, waardoor het niet haalbaar is en te veel kost om er te komen.”
- “Gewoon debatteren, respect vol met elkaar omgaan, goed luisteren, maar vooral, vooral STOPPEN met loze beloften en aan iedereen cadeaus uitdelen. Cadeaus kosten geld.”
- “In mijn ogen gaat de aandacht onvoldoende uit naar economie, behoud van industrie, stabiliteit en welvaart.”
- “Innovatie ondersteunen en belonen.”
- “Kabinet met bekwame bewindspersonen en onderbouwd beleid.”
- “Kiesdrempel. Minder partijen.”
- “Kijken naar de concurrentiepositie van NL in Europa en de wereld en dat als basis nemen voor beslissingen. En het beleid uitvoeren en niet steeds veranderen. Duidelijkheid geven voor ondernemers, omdat die voor hun beleid en hun investeringen denken in jaren.”
- “Lange termijn focus, vermijd korte termijn lapmiddelen.”
- “Meer aandacht voor MKB en zzp.”
- “Meer handelen vanuit een lange termijn perspectief, voorbij de eigen partijkleur. Verhogen van de kiesdrempel zou ook helpen. En professionele, betrokken bewindsliden.”
- “Meer landsbelang en minder partijbelang en daarin meegenomen lange termijn denken en niet alleen eigen (eventuele) regeerperiode.”
- “Niet elke maatregel die wordt ingevoerd, twee jaar later weer wijzigen of afbouwen.”
- “Stop met JOJO beleid.”

Ondernemers voelen vooral waardering uit directe omgeving

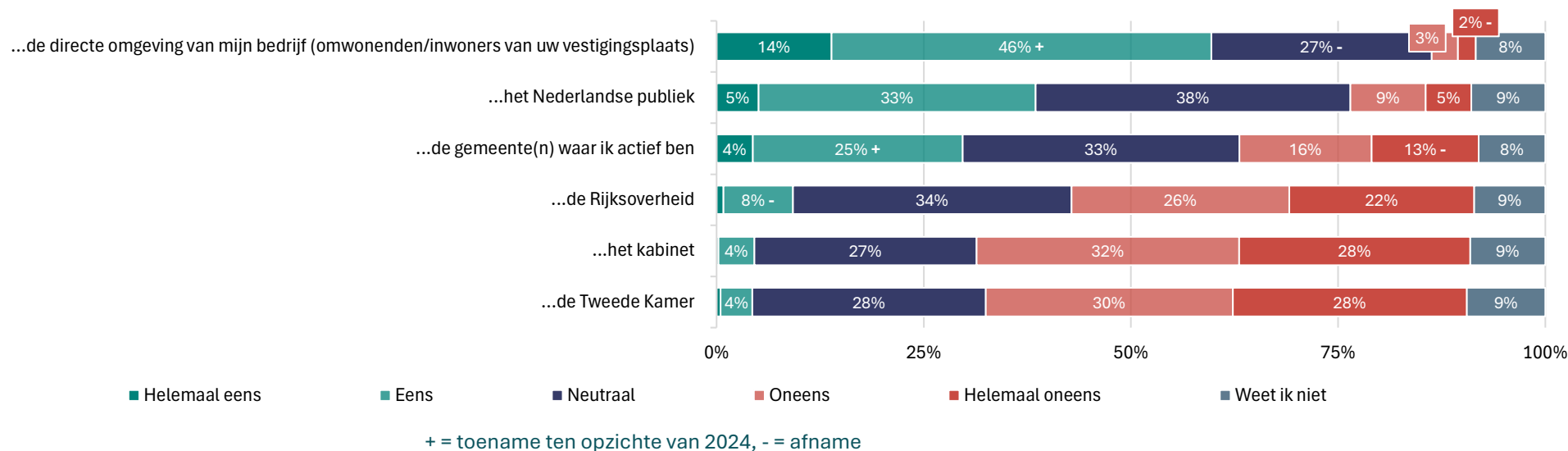
Zes op de tien ondernemers (60%) voelen zich gewaardeerd door de directe omgeving. Een derde (39%) ervaart waardering van 'het Nederlandse Publiek'. Over de waardering vanuit de eigen gemeente is men verdeeld: 30 procent voelt waardering en 29 procent niet. Vanuit de Rijksoverheid (9%), het kabinet (5%) en de Tweede Kamer (4%) voelt men weinig waardering.

Resultaten subgroepen

- Het gevestigd mkb voelt zich minder vaak gewaardeerd door de landelijke overheid en politiek maar juist vaker door de directe omgeving, het Nederlands publiek en de gemeente.

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen? Ik voel mij als ondernemer gewaardeerd door... (n=1.332)

Toelichtingen waardering

Ik voel mij als ondernemer gewaardeerd door... Kunt u uw antwoorden bij deze vraag toelichten?

- *“De overheid, van gemeente tot rijk, ziet ons niet.”*
- *“Als er niet gehandeld wordt volgens de werkelijke en eerlijke onderbouwing zal er nooit vertrouwen of waardering komen.”*
- *“Als onderneming proberen we een positieve impact op de lokale omgeving te hebben.”*
- *“Als zzp’er draag je veel risico in je eentje en ben je onzichtbaar voor overheid: want we zorgen niet voor banen, maar we komen ook onze hand niet ophouden.”*
- *“De centrale overheid gebruikt MKB als melkkoe, uit niets blijkt dat overleven op lange termijn gewenst is. In onze gemeente en directe leefomgeving is bekend wat we doen en de manier waarop we dat doen en dat wordt gewaardeerd.”*
- *“De gemeente heeft aandacht voor ondernemers en snapt dat zonder ondernemers de gemeente niet kan functioneren.”*
- *“Het enige waar wij als ondernemers goed voor zijn is het betalen van de rekeningen van de overheid. Regel na regel, wet na wet. MKB is haast de pinautomaat van de overheid.”*
- *“Het publiek dat we weten te trekken is enthousiast over ons bedrijf.”*
- *“Ik ben ongedierte bestrijder en iedereen is blij als ik langs kom om een probleem op te lossen.”*

A Bijlagen

A.1 Overzicht respons

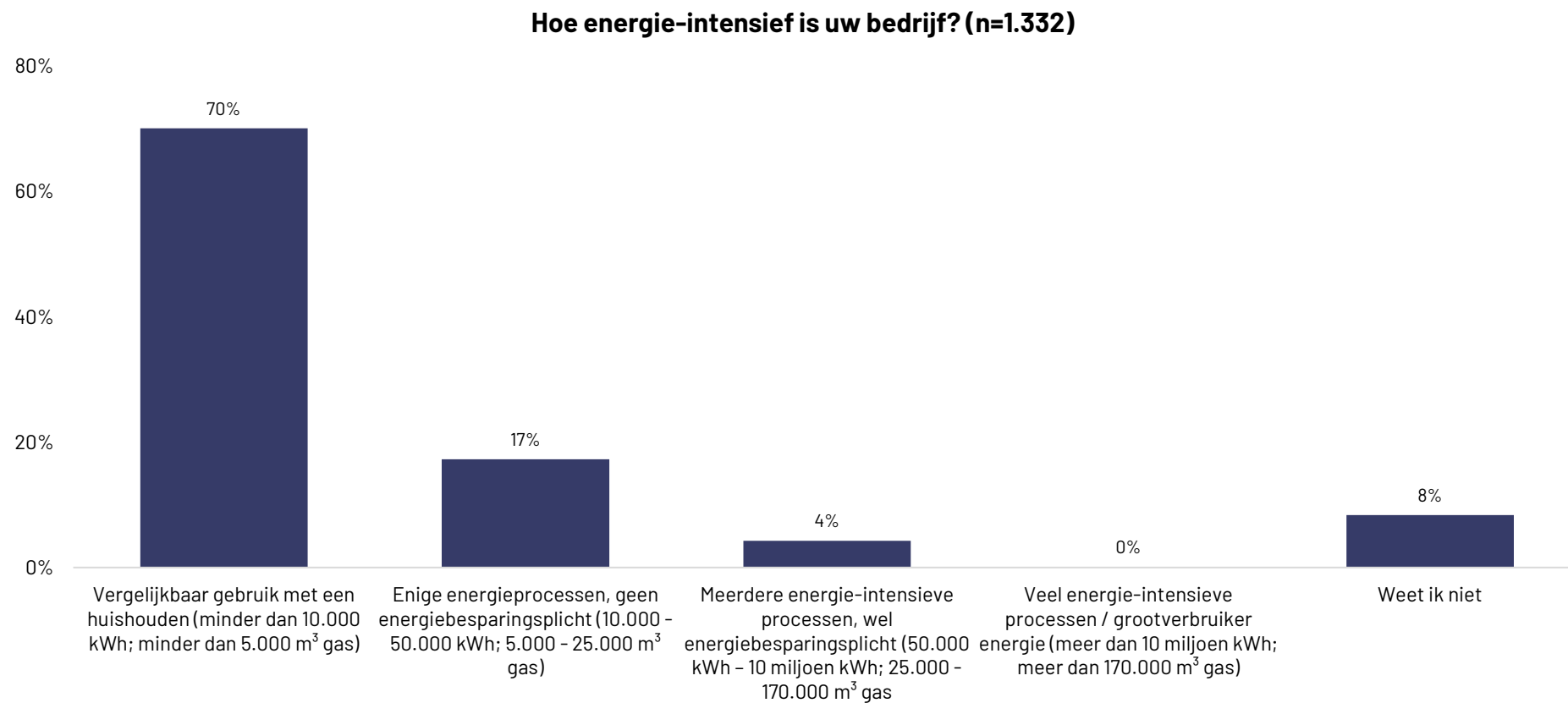
Doelgroep	Aantal
Zzp	715
Gevestigd mkb	567
Grootbedrijf >250 medewerkers	10
Starter (vanaf 2022)	107
Scale-up	56
Totaal	1.332

Bedrijfsgrootte	Aantal	%
Eén medewerker (uzelf)	715	54%
2-9 medewerkers	390	29%
10-99 medewerkers	205	15%
100-249 medewerkers	12	1%
250 medewerkers of meer	10	1%
Totaal	1.332	100%

Vestiging hoofdkantoor	Aantal	%
Zuid-Holland	285	21%
Noord-Holland	270	20%
Noord-Brabant	202	15%
Gelderland	162	12%
Utrecht	137	10%
Overijssel	56	4%
Friesland	54	4%
Drenthe	51	4%
Groningen	41	3%
Zeeland	30	2%
Flevoland	24	2%
Limburg	13	1%
Buitenland	7	1%
Totaal	1.332	100%

SECTOR	Aantal	%
Zakelijke dienstverlening	398	30%
ICT en media	114	9%
Gezondheid	98	7%
Detailhandel	96	7%
Bouw	82	6%
Cultuur, sport en recreatie	68	5%
Land- en tuinbouw	60	5%
Industrie	58	4%
Groothandel	45	3%
Persoonlijke dienstverlening	45	3%
Horeca	40	3%
Logistiek	25	2%
Financiële instellingen	24	2%
Energie, water en milieu	21	2%
Overig	158	12%
Totaal	1.332	100%

A.2 Energie-intensiteit bedrijf

Contactgegevens

Ipsos I&O

Zuiderval 70
7543 EZ Enschede
053 - 200 52 00

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
020 – 308 48 00

Amstelveenseweg 760
1081 JK Amsterdam
020 - 607 07 07

Ericssonstraat 2
5121 ML Rijen
020-607 07 07

